ZABAVNA KNJIŽNICA

MATICE HRVATSKE

SVEZAK CV—CVI.

BAN.

KNEZ NIKOLA ZRINJSKI.

U ZAGREBU.
Tisak Dioničke tiskare.
1888.

KNEZ NIKOLA ZRINJSKI.

JUNAČKA DRAMA U PET ČINOVA.

SASTAVIO

MATIJA BAN.

U ZAGREBU.
Naklada „Matice Hrvatske“.
1888.

NJEGOVOM PREOSVEĆENSTVU

JOSIPU JURJU STROSSMAYERU

DJAKOVAČKOMU I SRIJEMSKOMU BISKUPU
APOSTOL. UPRAVITELJU BISKUPIJA BIOGRADSKE
I SMEDEREVSKE ITD. ITD.

UZVIŠENOMU RODOLJUBU I NARODNE NAM
PROSVJETE RIJETKOM DOBROČINCU

IZ PATRIOTSKE ZAHVALNOSTI IMA ČAST POSVETITI
OVO DJELO

Pisac.

KNEZ NIKOLA ZRINJSKI.

Knez N
Juraš Z
Gaša A
Matija
Vojslav
Ljeposa
Lovro J
Žarkovi
Paprato
Oršić, v
Antun
Sulejma
Mehme
Osman-
Ali-por
Ferhad
Aga ja
Črnko.
4 sigets
5 sigets
2 hrvat
2 hrvat
2 sigets
1 pribj
Sultano

Osoblje:

Knez Nikola Zrinjski, zapovjednik u Sigetu.
Juraš Zrinjski, sin mu najstariji.
Gaša Alapić, njegov nećak i vojvoda.
Matija Sečujac, vojvoda.
Vojslav Sečujac, stariji mu sin.
Ljeposava Sečujčeva, Matijina kći.
Lovro Juranić, plemić i Ljeposavin zaručnik.
Žarković, mlad plemić
Papratović, vojvoda.
Oršić, vojvoda
Antun Mlečanin, topovski upravitelj u Sigetu.
Sulejman, car turski.
Mehmed Sokolović, veliki vezir
Osman-paša, njegov sestrić.
Ali-portug paša.
Ferhad paša
Aga janjičarski, pod imenom: Častnik.
Črnko, momak Zrinjskoga.

4 sigetska gradjanina
3 sigetske gradjanke
2 hrvatska vojnika
2 hrvatske djevojke naoružane.
1 sigetsko dijete
1 pribjega iz Bosne
Sultanov ljekar

} Ovi govore malo riječi.

Vojvode, gradjani, gradjanke, turski i hrišćanski vojnici.

Čin biva u Sigetu i okolici god. 1566.

PRVI ČIN.

POJAVA PRVA.

Dvorana u dvoru Zrinjskoga u Sigetu.

RINJSKI i sin mu JURAŠ. — Kasnije ČRNKO — Neki ljudi odlaze na polje

Zrinjski.

Črnko, želim biti sam sa sinom,
Za to, dokle on boravi sa mnom,
Nećeš nikog puštati unutra.

Juraš.

Sad možemo obustavljen govor
Nastaviti.

Zrinjski.

Taj j' izlišan, Jure
Mislim da me dobro znaš: kad jednom
Nešto tvrdo odlučim, ja tvrdo
Toga se i držim, a odlučih,
Da grad ovaj od Turaka branim,
Dok god nosim na ramenu glavu·
Ali za to da svakako tebe
Na vrijeme uklonim odavdje.

Juraš.

Za to uprav, što ti sad prijeti
Pogibija više no ikada,
Ja uz tebe želim da ostanem.

Zrinjski.

Da ostaneš i pogineš sa mnom
Ako bi me zla kob zadesila?
To nikada ne ću dopustiti.

Juraš.

Kad bi tebe zla kob zadesila,
Onda, babo, na što život meni?
Od tebe ga primih, pa do tebe
Najradije žrtvovao bih ga.

Zrinjski.

Duboko me potresa ta ljubav,
I na njoj ti, d'jete, zahvaljujem;
Nu razlozi mnogi, a ne jedan,
Prijeće me da t' izpunim želju.
Vidim, ljubav sinovsku osjećaš,
Al' očinsku jošte ne dohitaš.
Prisustvo bi tvoje u Sigetu
Smetalo mi, duh mi kolebalo,
Nagnalo me možda i na slabost,
Koje bih se stidio do smrti.
Sam bit moram, da krijepak budem.
To je jedno i ponajglavnije;
A evo ti drugo, koje tebe
Koliko god i mene se tiče:
Na glasu je naš dom od starine,
I ja mnogo zanj učinih, da ga
U otačbi uzvisim do prvih;
Pa sad moram čuvati tvoj život,
Da nam ima ko dom nastaviti
Kad ja zadjem sa vidika svjetskog.
Dom Zrinjskoga uginut' ne smije;
Ovo valja da utubiš dobro.

Juraš.

A zar nemaš i drugih sinova?

Zrinjski.

Imam, al' su svi od tebe mladji,
A mladjani šiprag mnogo lakše
Od drveta već odrasla gine.
Još u tome pogledu ne mogu
Računati na njih,
Dok ti si mi već pouzdan jemac.
Pored braće, moj Juraše, imaš
I sestara još neudomljenih,
Imaš onu maćehu izvrstnu,
Koju ljubim sa vrlina njenih,
I što vam je u blagosti nježnoj
Zam'jenila plemenitu mater;
Ti svi tvoje potrebuju pažnje
I zaštite, dokle se ne budem
Ja iz rata kući povratio.
Eto kakve dužnosti ozbiljne
Nalaže ti otac . . . i druge će
Kašnje doći, kašnje, d'jete moje,
Al' tek ove sada su na redu.
Izvrši ih kô sin i brat čestit,
A men' ovdje pusti, da i svoju
Ja izvršim kao čestit borac.

Juraš.

Babo!

Zrinjski.

O tom ni riječi više

Juraš.

Ipak, babo, . .

Zrinjski.

Jure! do sad uv'jek
Poslušan si bio, sad hoćeš li
Neposluhom da me razcvijeliš?
Il' dovoljne nijesu mi brige
I bez toga što me pritiskuju?

Juraš.

Ah moj babo, strah me je za tebe.

Zrinjski.

Ne plaši se što najgori slučaj
Ja predvidjeh, te zanj sve i spremih;
Opreznost me na to upućuje
Nu, znaj, gajim u mom duhu nadu,
Što graniči skoro s izvjesnošću,
Da će Siget krvava bit raka
Sulejmanu i njegovoj vojski.

Juraš.

O kada bi tako bilo! ali
Sulejiman, kako čujem, vodi
Sto tisuća boraca na tebe,
I u ratu svi su prekaljeni;
Nije možno da mu ti odoliš
Sa tri tvoje, kamo l' da ga svladaš.

Zrinjski.

Čujem r'ječi, kakvih neznam da se
Ikad čulo u Zrinjskoga domu!
Sreća, što im tu svjedoka nema.
Zar ikada knezovi od Zrinja
Brojili su svoje protivnike?
Svaki od njih pred sobom je Turke
Na čopore gonio kô stoku,
Dokle god se nije okružio

Gomilama njihovih leševa.
Bolje poznaj svoju krv, moj Jure,
I krv naših hrvatskih junaka
Ti ih vidje: tu je Gaša, Kobač,
Novaković, Oršić, Radmanović,
Tu golemi Stjepan, i Sečujci,
Papratović, Lukšić i Juranić,
Tu još drugi srbski i magjarski
Vitezovi, da upravo ne znaš,
Koji koga nadmaša junaštvom.
S takovima i s četama, koje
Dovedoše, ja sve smijem.

Juraš.

Samo
Da im čete onako nijesu
Brojem slabe.

Zrinjski.

Opet malodušnost!
Tri tisuće na izbor junaka
Zaklonjenih neprelaznim ritom,
Šančevima i zidinam čvrstim,
Oskrbljenih hranom i strjeljivom,
Mogu čuda počiniti, mogu
Bar zadržat tursku silu dokle
Car Maks, koji prikuplja pod Gjurom
Jaku vojsku, s njom ne stigne amo.
Tad on spolja a mi svi iznutra
Stegnućemo starog Sulejmana
Medju dvije vatre i prebacit
Potučena preko Dunaj-vode.
Idi dakle spokojan. — Ev' ovdje
Dva spremljena pisma; predati ćeš
Jedno caru, kom' javljam što treba,

A kneginji maćesi vam drugo.
U ovom je moj zavještaj.

Juraš.

Avaj!
I zavještaj? i taj već napisa?!

Zrinjski.

Ja nanj mišljah kad god u rat idjah,
A misao sad sam ostvario
Amanet ti, da s' izvrši tačno.

(Oba su jako potreseni.)

Prekratimo ovaj težak trenut;
Zagrli me.

Juraš.

Oh, duša mi sluti,
Da te ovo najpotonje grlim!

Zrinjski.

Ne djetinji ... bud'mo hrabri ... Zbogom.

(Črnko s vrata.)

Črnko.

Gospodaru.

Zrinjski.

Nijesam te zvao.

Črnko.

V'jest ne trpi odlaganja.

Zrinjski.

Zbori.

Črnko.

Stražari su sa gradskoga tornja
Opazili gdje s' oblaci gusti
Od prašine dižu do nebesa

Tam' od strane svetog Lovrijenca,
I tutnjeći k nam se kotrljaju.

Zrinjski.

To će biti osmanlijska vojska
Koja napr'jed stupa. I vr'jeme je.
Nek Juranić s brzom izvidnicom
Odma podje, da s' o tom uvjeri.

(Odlazi Črnko.)

A sad, Jure, jaši odma konja,
Jer ni časa nemaš da počasiš.
Tvoj put vodi na suprotnu stranu,
Koja još je čista od Turaka.
Zbogom, . . . nek te moj blagoslov prati.
Sve pozdravi naše, sve izljubi
Kao tebe što ja ljubim . . . Idi.
Hoću da te ispratim do vrata.

Juraš.

Ne — ostani, molim, ovdje gdje si.
O moj babo, o moj mili babo! . . .
Zbogom ostaj; Bog ti i pomogo!
Plakao bih, da ti sin nijesam.

(Otire suze.)

Zrinjski

Tako, tako volim da govoriš.
Sad smo malo tužni, ali kad se
Vratim doma pobjedom uvjenčan,
Svi ćete me dočekat s veseljem

(Juraš odlazi; Zrinjski pokriva rukama lice.)

Oh! . . . On ode, al' mi golem kamen,
Kamen leden ostavi na srcu. —
Da ga jošte sa prozora vidim.
Eno konja uzjahuje . . . s njim je

Vjerni njegov lovac . . . Suze briše . . .
Osvrće se na prozore ove.

(Povlači se.)

Ne ću da me spazi O moj Jure,
Zbogom, zbogom! Ode kao munja.
Hoću li ga već vidjeti ikad?
Biće, što Bog hoće. Sad jedina
Meni briga mora biti Siget.

(Otvora vrata.)

Črnko, ko je tamo?

Črnko.

Poglavite
Sve vojvode i Mlečanin s njima.

Zrinjski.

Taj nek udje s Gašom Alapićem

POJAVA DRUGA.

ALAPIĆ, MLEČANIN I ZRINJSKI.

Alapić.

Gosti turski, koje smo tol' dugo
Izgledali, dolaze već jednom.
Hoćemo li, čim na domak dodju,
Pozdravit ih, ujače, iz grada
Sa ognjenom kojom jabučicom?

Zrinjski.

Biće tomu vremena, moj Gašo.
Sad mi reci, jesu li sve tačno
Izvršene moje zapov'jesti?

Alapić.

Sve do jedne: smješteno je žito
U ambare, u podrume vino,
Izobiljno volova imamo,
A strjeljiva toliko, da puna
Tri mjeseca možemo se tući.
Drvene su kuće porušene
U starome predgradu i novom,
Svi skinuti krovovi od slame,
Da požaru ne bi bili hrana.
Svakoj četi označen je vodja
I borenja mjesto Ne će biti
Ni djevojke ni žene bez posla:
Stare vojski gotoviće jelo,
Prenosiće strijeljivo mladje,
A nježnije njegovat će borce,
Koji rana dopadnu. Moj kneže,
Staro, mlado, žensko kan' i muško,
Sve to diše najhrabrijim duhom.

Zrinjski.

A kako je moj mletački vitez
S topovima?

Mlečanin.

Raspored je svršen:
Svi smješteni na tačkama zgodnim
Kan' aždaje zijaju na Turke.
Koliko sam promotrio Siget
I njegova utvrdjenja, c'jenim,
Da Sultanu, dok bi ga oteo,
Trebalo bi satrti pod njime
Četvrtinu najbolje mu vojske.

Zrinjski.

Ne dam mu ga, da je i svu satre.
Moj viteže, prije deset ljeta
Grad ne bješe utvrdjen kô sada,
Pa s' o njega turska sila razbi;
Kada bi ga sada nadrvala,
Bili bismo mi svi kukavice,
Nedostojni, da pašemo sablju.

Mlečanin.

Ja tu vidim sve same junake.

Zrinjski.

Taki i jesu. — A gle Juranića!
Tako li se brzo vraćaš, Lovro?

Juranić.

Tek se bjesmo od grada odmakli,
Kad spazismo malu četu tursku
Gdje spokojno prema nama jezdi.
Hotjeli smo na nju jurišati,
Nu iztakne zastavu bijelu,
A pomoli s' iz nje Osman-paša,
Kazujući, da ga licem sultan
Tebi šalje na razgovor važan.
Vjeru dasmo i uzesmo, pa ga
Medju sobom dovedosmo amo.

Zrinjski.

Kakvih može sad riječi biti
Izmedj mene i Sulejimana?
Sad drugčije mi se ne možemo
Razgovarat no topom i sabljom.
Primiću ga ipak, al' ne ovdje,
Nego pred svim sv'jetom, da svak čuje
Razgovore moje sa padišom.

Alapiću, odma zapovjedi
Da pučanstvo Sigetsko i borci
Pohitaju na poljanu gradsku,
Te m' u bojnom dočekaju redu.
Tamo vodi i ti, Juraniću,
Osman-pašu, i nanj dobro motri,
A ja ću vam sljedovat, čim budem
Promotrio sa staroga tornja
Nastup vojske Sulejimanove.

(Odlaze.)

POJAVA TREĆA.

Poljana gradska.

Sve više i više dolazi pučanstva obojega pola. Za tim vojvoda MATIJA SEČUJAC, koji se digao bolestan iz postelje, i naslanja se, štapom u jednoj ruci, na svoju kćer LJEPOSAVU. Za njim dolazi mu sin VOJSLAV; pa mnoge djevojke; napokon vojska sa bubnjevima; uz nju vojvode.

Prvi gradjanin.

Znaš li, zašto trube na zbor zovu?

Drugi gradjanin.

Primiču se Turci, pa knez hoće
Da oslovi gradjane i vojsku.

Treći gradjanin.

Ti će Turci doći pa i proći,
A ne će nam Sigeta oteti;
Mogu samo natući mu rebra,
Al' junaka ne će oboriti.

Drugi gradjanin.

Šta da vidim! je l' ono Sečujac?
Jest, vjere mi, na kćer oslanja se.
Nije mogo srcu odoljeti,
No ustao iz postelje bolan,
Da se nadje na vojničkom zboru.

Treći gradjanin.

Kao tigar, koga draži i vuče
Miris krvi, tako j' i Sečujac
Čim osjeti, da je Turčin blizu.

(Ulazi Sečujac sa Ljeposavom. Za njim stiže hitno sin mu.)

Vojslav.

Dragi oče, zašto tako bolan
Da izlaziš?

Sečujac.

Nego ću da trunem
Do vijeka u postelji, je li?
Zaželih se svježega vazduha
I govora junačkog, pa dodjoh.
A još kad mi na uši zazuji
Pušaka vam i topova tutanj,
Kad ugledam ljuti boj i miris
Taj osjetim praha žeženoga,
Sto mu vjera! ako zdrav na noge
Ne ustanem, zatrpaj m' u brlog.

Treći gradjanin.

Jesi li ga čuo?

Prvi gradjanin.

Čudna li su
Ta gospoda! bez boja im život
Nema c'jene, — Gledaj djevojaka!

(Dolaze djevojke.)

Vojslav.

Il je svadba, pa pozvaše i njih?

Ljeposava.

Zvane n'jesu, već dolaze same;
Ni od svadbe krvave ne bježe.
Stoj uz oca, da pristupim k njima.

(Dolazi uz bubnjeve i sa zastavama vojska.)

Sečujac.

Nek gradjani povuku se tamo
Da učine vojnicima mjesta.

Alapić.

Konjanici ostrag, a pjehota
Spr'jeda stani. — U red. — Zveče trube,
Knez dolazi. Oružje pred prsi.

(Zrinjski ulazi; za njim Osman-paša i Juranić.)

Vojnici.

Ura! ura!

Gradjanstvo.

Živ nam, kneže, živ nam!

POJAVA ČETVRTA.

S jedne strane pučanstvo, s druge vojnici pod zastavom; po srijedi prazno, samo što su djevojke u dubini.

ZRINJSKI, PAPRATOVIĆ, OSMAN-PAŠA, ORŠIĆ, JURANIĆ i predjašnji.

Zrinjski.

Vojevode, plemići, vojnici,
I Sigetski vjerni stanovnici,
Moj vam pozdrav, za pozdravom riječ.
Sultan turski, veliki Sulejman,

*

Tako prozvat sa pobjeda mnogih,
Digao se u starosti svojoj,
Da još jednu, najznatniju steče,
Da pregazi našu kraljevinu,
Na Beč stupi, pa na Prag, i ondje
Nož hrišćanstvu zasadi u srce.
Odjeljenja silne mu se vojske
Već rasuše na sve strane: Gjulu
Obsadom je Fertap-paša stego,
Pod Miklošem top padišin riče,
A on glavom evo na nas došo
I zove nas preko paše ovog
Da mu Siget predamo bez boja.
Ja sam spravan s odgovorom mojim,
Ali mu ga jošte ne izustih
Vaš želeći najprije da čujem.

Papratović.

Il' se šali Sulejiman s tobom,
Il' ti s nama, kneže?

Alapić.

Pa i šala
Ide medju junacima, dok se
O krvave ne razbije glave.

Zrinjski.

Taj odgovor još mi nije jasan,
Ni odlučan, a ja takov hoću.

Oršić.

Evo ti ga, da jasnijeg nema:
Mi Sigeta živi ne dajemo.
Pogodih li, braćo?

Alapić.

Prije glavu

Nego Siget.

Svi.

Svi, svi glavu prije.

Oršić.

Nas je ovdje malo, ali kad je
Na čelu nam knez Nikola Zrinjski,
Ne strepimo ni od kog na sv'jetu.

Zrinjski.

Hvala tebi, Oršiću, i svima
Na junačkom takom pouzdanju;
Ja se uzdam najviše u Boga
I pravičnost naše svete stvari,
Pa u vašu izdržljivu hrabrost.

(Ljeposava stupa pred kneza.)

Ljeposava.

Kneže, prosti što djevojka smijem
Da preda te stupim i govorim.
U Sigetu ne strepe ni žene:
Četrdeset drugarica imam,
Koje mole, da im daš oružja,
Pa i one da u boj ulete.
Desnica im za sablju je slaba,
Kan' i oko nevješto za pušku,
Ali lakom iz luka strijelom
Gadjaćemo kao god i momci.

Vojslav.

Il' si s uma sišla, Ljeposavo?

Ljeposava.

O moj braco, zdrava sam ti uma,
Uma zdrava kao god i srca.
Čuh od oca, a čuh i od tebe,
Da braneći Siget mi branimo
I hrvatsku otačbu nam milu.
Zar mi žene i djevojke mlade
Da tu svetu ne vršimo dužnost?

Vojslav.

Dužnosti su vama propisane
Prema spolu i pozivu vašem.

Ljeposava.

Nek starice rane previjaju,
Mi ćemo ih mlade zadavati.
Pored tebe, o moj mili braco,
Boriću se, glavu ti zaklanjat,
Da nemoćna zam'jenimo oca.

Vojslav.

Ja sam za to sâm dovoljan. Kneže,
Odbij, molim, bezumnu joj želju.

Juranić.

Toj se molbi i ja pridružujem,
A sa pravom, jer je prstenovah.

Mlečanin.

(Za se.)

Divna li je ta mladjana djeva!
I ljepotom i hrabrošću divna!

Zrinjski.

Obadva se pred njom poklonite,
I zahval'te Bogu; ti, što taku
Darova ti sestru, a ti, Lovro,

Što takovu nadje zaručnicu.
Ako s vama ne ravna se snagom,
Vjera i Bog! viteštvom se ravna.
Primam, djevo, ponudu ti dičnu,
I od svega zahvaljujem srca
Tebi i tvojim družicama hrabrim.
Otačba nam propasti ne može
Kada pored ovakih junaka
I takovih junakinja gaji.

Svi.

Budi slava djevojkam hrvatskim!

(Ljeposava ljubi ruku Zrinjskomu, a k njoj pristupa otac.)

Sečuj

Ljeposavo! sto mu vjera! vidim,
Od moje si krvi; zagrli me.
Ne nadah se takom zamjeniku.

Zrinjski.

Zar i ti si ovdje, pobratime?!

Sečujac.

Baš ti hvala, Nikola, što molbu
Ne odbi joj. A ti, kćerko, bratu
Osveti se postidiv g' u boju
Kô što si ga ovdje postidjela.

(Ljeposava zagrli brata, pa pruži ruku Juraniću, ali ovaj ljutito okreće glavu.)

Ljeposava.

Juraniću! na tebe se ljutim.

Sečujac.

A sad tamo vodi me na stranu.

Zrinjski.

Čuo si ih, pašo; sa njihovim
Odgovorom dobio si i moj:
Prije glavu nego li grad Siget!

Osman-paša.

Čuo, valah, i ušima svojim
Ne znam da li mogu vjerovati.
Dopusti mi ipak, da ti kažem,
Što mi Turci iz izkustva znamo.
Grm stoljetni duboko zasadjen
U livadi stoji i prkosi
Vjetrovima; al' napokon dune
Silan oluj, sve mu slomi grane,
Iz žila ga iščupa pa njime
Kao slamkom daleko zavitla.
Taj su oluj sada u svijetu
Osmanlije; svaku silu satru,
Koja im se izpr'ječi na putu.
Zbrisali su u Evropi samoj,
Okrom više državica, dvije
Carevine: srbsku i jelinsku,
Ma da ravni vama u hrabrosti
Branjahu ih na glasu junaci.
Red je evo došao na vašu;
Podleći će jednako i ona,
Jer tako je Alah odlučio.
Pa kad vam je ta kob neizbježna,
Vrli kneže, zašto da pogineš
Sa ovima sokolima tvojim?
Vi se praznom zanosite slavom!
Na što slava, kad odleti glava?
U grob gluhi jek joj ne dopire.
Bolje vam je glas razuma čuti,

I ponudam privoljet se carskim.
Sulejiman pobjedilac sv'jeta,
Od kojega svi narodi strepe,
Postidan je da udari licem
Na neznatnu ovu tvrdjavicu
I na šaku njenih branilaca,
Pa vas blago na predaju zove,
I po carskom svome veledušju
Svakom od vas za poslušnost nudi
Dostojanstva i plodnih zemalja,
A kraljevsku tebi krunu, kneže,
Da je nosiš u Hrvatskoj dično,
Kao što je pod njegovom sjenkom
I Zapoljac nosi u Erdelju.
Ako biste sumnjali o vjernom
Izvršenju ponuda mu sjajnih
Nalog imam, da vam ih utvrdim
Turskom vjerom i riječju carskom
Koja znate da se ne poriče.
Tako isto imam da izjavim,
Da ni jedan neće iznijeti
Iz Sigeta glave, ako biste
Neposluhom gnjev mu izazvali.
Jednom rukom gospodstvo vam slavno,
A smrt pružam drugom. Vi birajte.

Zrinjski.

Svršio si, pašo. Sad mi reci:
Šta ja skrivih tvomu padišahu,
Te me tako grubo ponižava?

Osman-paša.

On!

Zrinjski.

Boga mi! to junački nije,
A još manje carski.
Ta ponuda uvrjeda je meni,
I čestitim ovim junacima,
I gradjanstvu svemu, uvrjeda je
Kojoj vidim da ni ti ni sultan
Ne shvatate zamašnu grdobu.
I da n'jesi kô poslanik došo,
Da nijesi Turčin, koj' ne shvaća
Čast junačku i istinsku slavu,
Častnoga mi krsta! sramotnu bi
Tu ponudu sad platio glavom.

Osman-paša.

Govoriš li zbilja, kneže!

Zrinjski.

Muči
Dok ne svršim. Hvastate se, da ste
Silan oluj, kojemu ne može
U svijetu ništa odoljeti.
Sami sebe što ne upitate,
Da l' oluju bijes vječno traje?
Što on više prostora preljeće,
To sve više malakše mu snaga,
Dok ne legne sa svim. Svakoj sili
Svemogući Tvorac rekne: dovdje,
A ne dalje. Ta granica, pašo,
Njegovim je prstom označena
I Turcima. Već ste do nje stigli.
Sa Srbima i Grcima mučno
Izadjoste na kraj; pa još kako?
Njih je više nesloga im pusta

Nego vaša oborila snaga.
Preko njih ste i Ugarsku mogli
Zapljuskati valovima mutnim,
Nu poplavit svu je ne možete,
Jer nesložni narodi joj n'jesu,
A za njima sve hrišćanstvo stoji.
Našem kralju i njemačkom caru
Pod Gjur vrve iz c'jele Evrope
Vitezovi daleko čuveni;
Svima im je ta misao jedna,
Jedna cijel: da osmansku vojsku
Razprštaju, nagnaju u Dunaj,
Pa na Bospor stupe, i krst sveti
Opet dignu na Sofiji crkvi.

(Vojnici i gradjani viču: U r a !)

Mi smo ovdje predstraža im mala;
Nu da i nas sve oduševljava
Ista sloga i velika misao,
To ću odma tebi dokazati.
Danas, braćo, sve vas na skup pozvah,
Da svečanom zakletvom, ja prvi
A vi za mnom, udarimo pečat
Na dužnosti, koje svi imamo
Prema Bogu, kralju i otačbi.

Papratović.

Gotovi smo na to svi do jednog.

Zrinjski.

Zastavniče, napr'jed stupi, — spusti
Tu zastavu krstom nadvišenu.

(Meće desnu ruku na zastavin krst.)

Na znamenju ovom vjere svete
vojničke časti ja, knez Zrinjski,
Zaklinjem se dušom neumrlom

Bogu, kralju, domovini mojoj,
Da ću s vjernim drugovima ovim
Branit Siget i odbranit, ili
Zakopat se zajedno sa njima
Pod njegove razvale. Bog tako
Meni i djeci mojoj pomogao!

(Trube zveče, svi viču.)

Svi.

Bog te čuo; živio nam, kneže!

Zrinjski.

Vojevode, plemići, vojnici,
I gradjani obojega spola,
Označite jednog izmedj sebe,
Koji će se za sve vas zakleti.

Alapić.

Ta čast ide vojvodi Sečujcu.

Sečujac.

Ko ne može da vas brani, tomu
Ne priliči da se za vas kune.
Mješte sebe predlažem vam sina.

Svi.

Vojslav, Vojslav!

Vojslav.

Hvala, braćo. U znak,
Da svak ovdje mojim glasom zbori,
Nek odkrije glavu svak i digne
Desnu ruku božjim nebesima.
Mi svi borci za krst i slobodu
Živomu se zaklinjemo Bogu
I našemu gospodinu knezu,
Da ćemo mu svi poslušni biti,
Vjerno, hrabro uzanj vojevati,

S njim živjeti, s njim i umrijeti.
Tako spasli svoje duše. Amen.
(Ljubi kraj zastave; uza zvuk trubalja svi viču: A m e n!)

Zrinjski.

Sve nas evo nerazdvojna družba
U životu i u smrti veže.
Kao što smo na sve spremni, treba
Da i svaki predvidimo slučaj.
Smrt ako bi mene pokosila
Ostavljam vam Gašu Alapića,
Da m' u vlasti vrhovnoj zam'jeni.

Oršić.

Slušaćemo njega, ali tebe
Živa, krjepka Bog nam očuvao.

Zrinjski.

Nema snage u vojsci bez stege;
Prema tomu zakone propisah,
Koji će vam biti objavljeni.
Zakoni su strogi, podjednako
Za plemiće i vojnike vr'jede,
I ko god ih prestupi, na tome
Vršiću ih, jednoga mi Boga,
Ma da mi je ispao iz srca. —
Osman-pašo, sad sam dovršio,
Te potpunim odgovorom možeš
Vratiti se tvomu gospodaru.
(Čuju se iz daleka usklici i svirka.)
Odkud ovaj urnebesni usklik?!

Osman-paša.

Taj je meni dobro poznat, kneže:
Uz bubnjeve, svirala i trube
Osmanlije stigavši pod Siget

Alah alah uzhićeno viču,
Pozdravljajuć silnog padišaha.
On će sl'jepu kazniti vam drzost.

Zrinjski.

Oni alah, a mi ćemo, pašo,
Iz sveg grla viknut: slava Hristu!

Vojslav.

Slava Hristu!

Svi.

Slava! slava! slava!

Zrinjski.

Pored toga iz najvećeg topa
Pozdraviću i ja Sulejmana
Pri dolazku njegovom. Tu počast
Razglašenom odajem junaku;
A ujedno istaknuv na svima
Zidinama Sigetskoga grada
Do kraljeve zastavu crvenu,
Znak mu dajem k'o neprijatelju
Da ću na smrt boriti se s njime.
Alapiću, daj izvršit odma
Što izrekoh. Vojevode moje,
Na bedeme sa četama vašim.
Zbogom, pašo; dosta r'ječi bilo,
A evo je kucnuo trenutak,
Da djelima r'ječi zam'jenimo.
Juraniću, izprati g' iz grada.

Osman-paša.

Jesi vitez, kakvih malo ima!
Za to, valah, i žalim te. Zbogom.

(Razilaze se. Mlečanin ostaje.)

Mlečanin.

Ja upregoh sa glavama ludim; . . .
Da odbiju ponude onake!
Odma bih ih ostavio, da me
Tu ne drži Sečujčeva kćerka
Hoće lukom da strijelja Turke,
A mene je ustr'jelila okom.
Svetoga mi Marka! oteću je
Juraniću, ma glave me stalo.

(Pada zavjesa.)

DRUGI ČIN.

POJAVA PRVA.

Poljana, na njoj velik pokret: susretaju se ljudi i žene, pitaju se; neki tjeraju strjeljivo na kolicima.

ŽARKOVIĆ, MLEČANIN, SEČUJAC i LJEPOSAVA.

Prva žena.

Šta je tamo?

Druga žena.

U polju se naši
Još jednako tuku.

Prva žena.

Teško nama
Ako Turci probiju nam nasip!
Čim istekne voda, kojom Almaš
Obavija Siget, grad će pasti

(Odlaze.)

Prvi gradjanin.

E da! vidiš mudre glave! nasip
Nek provale, nek s' ocjedi voda,
Ja za Siget nimalo ne strepim
Dok je nama kneza i junaka
Ovakovih.

Drugi gradjanin.

Da li potisnuše
Od nasipa Turke?

Prvi gradjanin.

Oni bježe
Ispred one šake našinaca
Kao srne ispred ljutih pasa.

(Žarković pred četom, staje i pušta je ispred sebe.)

Zarković.

Okrenite na zapadni bedem,
I čim počnu uzmicati naši,
Živu vatru sipajte na Turke,
Koji će se pognati za njima.

(Dolazi Mlečanin.)

Mlečanin.

U tom pravcu i topove moje
Ja naperih, ako s' u gonjenje
Turci dadu, svetoga mi Marka!
Pokriti će lešinama zemlju.

Žarković.

Za mojima hitam. Nut! do vraga!
I Sečujac treba sad da dodje;
Ostat moram, dok ga ne uklonim.

Sečujac.

(Ulazi.)

Sto mu vjera! brže, Ljeposavo,
Odvedi me do bedema samog
Da junački taj boj i ja vidim,
Kad ne mogu naći se u njemu.

Ljeposava.

Mili babo, što se usiljavaš?
Eto i sam vidiš, viteško bi
Srce htjelo, al' ne daju noge.

Sečujac.

Sto mu vjera! polomit ću obje,
Moraju me tamo odnijeti

Žarković.

Nemoj dalje, vojvodo

Sečujac.

Ko veli?!

Žarković.

Ja.

Sečujac.

Ti ko si? . . . zašto ne bih dalje?

Zarković

Što je tamo velika opasnost.

Sečujac.

Na opasnost mene opominješ?
Luda glavo, ili ne znaš, ko sam?
Uvijek je vojvoda Sečujac
Opasnosti gledao u oči.
Ukloni se.

Žarković.

Čast junaku slavnom!
O smjelosti njegovoj ko sumnja?
Uprav za to knez mi je i dao
Najstrožiji nalog, da te čuvam,
I ne puštam na bedeme, gdje je
Izložena uv'jek glava.

Sečujac.

Mene
Zar da čuvaš?! . . . O Sečujče b'jedni,
Šta doživje! mene ti da čuvaš?

Sto mu vjera! knez nek vodi brigu
O Sigetu, nikako o meni.

Ljeposava.

Ta kneževa brižljivost, moj oče,
Njegovu ti samo otkriva ljubav.

Sečujac.

Al' ovako da me zaustavi
Ovaj deran!

Ljeposava.

Taki nalog ima,
I kada ga ne bi izvršio,
Ti znaš kneza, platio bi glavom.

Sečujac.

I ti sama za mene se bojiš,
Pa ovomu hitro povladjuješ.
Svi, boga mi, svi ste kukavice . . .
Privedi me ka sjediljci onoj.
Ako mogne i sam knez odonud
Da me makne, ne bio Sečujac.

Zarković.

(Za se.)

Za ovakog nalozi ne vr'jede.

(Otide.)

Mlečanin.

Imaš pravo, vojevodo; Turci
Još za tebe ne sališe zrno,
Ni skovaše sablju; to je jasno
Po tolikim ljutim bojevima,
Iz kojih si živ i zdrav iziš'o.

*

Sečujac.

Jednom čujem razložitih r'ječi!
Moj junače, sjedi tu do mene,
Ako drugdje ne zove te dužnost.
(Mlečanin sjeda do njega.)

Mlečanin.

Ja sam tamo već sve priredio.

Sečujac.

Bi li mog'o da me obav'jestiš,
Kako stoji sa izletom naših?

Mlečanin.

Stoji dobro, da ne može bolje.
Mala četa, teke dvjesti ljudi,
Al' čudesa do sad počinila
Kao da ih i tisuća ima.
Spustili se odvažno i vješto
Niz veliki nasip, razagnali
Il posjekli čete Janjičara,
Koji raji branjahu da nasip
Prokopava, bacili se brzo
Na obližnje topove i sve ih
Zaglavili, osovine njine
I točkove za čas polomivši.
Osta polje oko njih sve čisto,
Ali na to slegne se na mjesto
Silesija Turaka iz daljeg,
Te vri sada žestok boj, u kome
S obje strane poginuće mnogi.

Sečujac.

Hoće, ali c'jel je postignuta,
Za koju je svaka žrtva mala:
S nasipa su Turci otjerani.
Čuj topove!

Mlečanin.

Osiplju s' i puške!
Naši valj'da već uzmiču k gradu.
Vrijeme je, da na bedem podjem
I zapadna otvorim im vrata.

(Otide.)

Ljeposava.

I ja, oče, otišla bih tamo,
Da dočekam našeg Vojislava.

Sečujac.

Njega samo? valj'da i još nekog.
Žene, žene! Pa što ne odlaziš?
Za sad ovdje meni ne trebuješ.

Ljeposava.

Vratiću se do koji trenutak.

(Otide.)

Sečujac.

Ova borba junački se vodi,
Strašna borba, kakve ne zapamtih.
I ja u njoj da ne sudjelujem!
To do smrti ne ću prežaliti.

POJAVA DRUGA.

Čuje se svirka i vika: ura! trči svijet preko pozornice veselo.

ORŠIĆ, JURANIĆ, OSMAN-PAŠA, ČASTNIK i predjašnji.

Sečujac.

(Ustaje.)

Šta je ljudi?

Prvi gradjanin.

Vraćaju se naši.

Sečujac.

Dokle li su stigli?

Prvi gradjanin.

Već na vrata
Bobovačka ulaze, pred sobom
Goneć roblje.

Sečujac.

Šta? i roblja ima!

Prvi gradjanin.

Oko dvjesta ljutih Janjičara.

Sečujac.

Junaci su, boga mi, junaci!
(Ljeposava trči u najvećem bolu i baca se ocu na prsi.)

Ljeposava.

Ah, moj oče, oče moj!

Sečujac.

Dijete,
Šta je tebi? Jecaš! suzama si
Oblivena! da ranjena n'jesi?

Ljeposava.

Vaj! u t'jelo ranjena nijesam,
Ali jesam u živo mi srce.

Sečujac.

Šta to znači? ne razbiram ništa.

Ljeposava.

Moj nesrećni oče, vrli soko
Odletio, a ne doletio.

Sečujac.

Te riječi zlo golemo slute,
Ali kroz njih u stvar ne proničem;
Jasnije mi zbori.

Ljeposava.

Naš Vojislav . . .

Sečujac.

Šta Vojislav? šta bi s Vojislavom?

Ljeposava.

Otišao sa četom iz grada,
I u Turke upao kô munja,
Ali glave iz njih ne iznio.

Sečujac.

Ne će biti . . . a ma ne će biti.

Ljeposava.

Ja kod vrata bobovačkih stajah
Vidjeh ući mnoge vitezove,
Medju njima i mog Juranića,
Al' ne vidjeh našeg Vojislava; . . .
Pusta konja vodjahu mu samo.

Sečujac.

Pusta konja? . . . biće poginuo.

Ljeposava.

Za nj upitah, nu svi pokunjeni
I nijemi prodjoše ispred mene.

Sečujac.

Doista je poginuo. B'jeda!
Velja b'jeda! Vojslava izgubih!
Svoj dan crni ja sam dočekao.

Sve bih, mislim, sve podnio lakše
Nego vijest, da izgubih njega.

(Sjeda.)

Ljeposava.

Što ja prije ne izgubih oči?
Tek počeo a već i dočeo,
Tek razvijen a pokošen cv'jetak!
Otpalo mi moje desno krilo,
Ispalo mi srce iz njedara.

Sečujac.

Ja plakati do sad ne znadijah,
A sad . . . sto mu vjera! kan' da plačem!

Ljeposava.

O Vojslave! bio si nam radost,
Bio ponos, a više te nema!
Obori te poganička ruka.

Sečujac.

Ha, što me je bolna ostavio,
Te ne mogu ni da ga osvetim? —
Jesu l' ono Turci, što dolaze?

Ljeposava.

Crni Turci četom zarobljeni.

Sečujac.

(Ustaje.)

Zarobljeni? . . . sve jedno; daj sablju,
Sablju daj mi, hoću da ih s'ječem.

(Ljulja se i opet spušta na sjediljku.)

Grom u mene! strvina sam prava.
Snago, snago, što me iznevjeri?

(Dolazi Oršić sa četom i robljem.)

Oršić.

Tu stanite, dokle knez ne dodje.

(Dovode osedlana konja; za njim Juranić sa još nekim plemićima. Ljeposava trči konju i obuhvata mu rukama vrat.)

Ljeposava.

Ha, nut konja Vojslavljeva! b'jelče,
O moj mili, viloviti b'jelće,
Kad je jutros na te uzjahao
Tvoj gospodar, pružio mi ruku
I rekao: do vidjenja, sestro.
Vaj! sestri ga n'jesi povratio,
No Turcima b'jedna ostavio.
Ko će tebe sada milovati,
Ko tjerati poljem i dolinom?
O moj b'jelče, vrati mi ga, vrati,
Hraniću te pšenicom bijelom,
Napajati iz srebrna suda,
Grivu ću ti biserom prepl'jetat',
Svega svilom kitit te i zlatom;
Do moje ćeš sobe stanovati . . .

Juranić.

Ljeposavo!

Ljeposava.

Ti si, Juraniću?
Što si mi se vratio bez brata,
Kad znaš, kako ljubila sam njega?

Juranić.

Težak mi je, djevojko, taj ukor,
I žalost mi samo umnožava.
Nas oboje brata izgubismo,
Ti po krvi, a ja, ja po srcu.
Vjera i Bog! bijah svagda gotov

Svoju glavu da dam za njegovu;
Ali jutros zla me kob omela.

Sečujac.

Izpričaj mi sve, kako je bilo.

Juranić.

To se sbilo za jedan trenutak.
Dokle sam se ja na jednoj strani
Sa Turcima borio, na drugoj
On zanesen hrabrostiju bujnom
S malo drúgâ medju njih uleti.
Kad ga vidjeh mnoštvom opkoljena
Ja put krvav krčeć ispred sebe
Poletjeh mu s mojima u pomoć,
Al' ne bijah do njega ni dopr'o,
A više ga ne vidjeh, no začuh
Golem uzklik Janjičara, koji
Oko njega zgrnuli se bjehu.
Tu posjekoh mnoge; ali drugi
Imadoše vremena medju tim
Da g' odnesu, a upravo ne znam,
Da li mrtva il' ranjena samo.

Ljeposava.

Il' ranjena, veliš?

Juranić.

Moglo bi se
I to dati.

Sečujac.

A po čemu, Lovro,
Tako sudiš?

Juranić.

Po tom, što njegovu
Svu družinu nadjoh isječenu,
A nikako njega, no b'jelca mu
Samo konja, koj' vrištaše poljem
Kao da ga traži i doziva.

Sečujac.

To, do duše, misliti se daje.

Ljeposava.

Oh! istinu kako da doznamo?

Osman-paša.

Ja, djevojko, reći ti je mogu.
Konj se ovaj pod jahačem svojim
Podstaknuo i na zemlju pao
S njim zajedno, pritisnuv mu nogu.
Pali junak mahao je sabljom
Iznad sebe, al' mu je izbiše
Iz ranjene ruke, i svladana
Odn'ješe ga brže.

Ljeposava.

(Veselo.)

Živ je dakle!

Osman-paša.

Živ, dina mi! samo nešto ranjen.

Ljeposava.

Oče slatki, koliko god blaga
Za mene si spremio, sve podaj,
Sve za njegov otkup. Ja ću licem
U stan turski poći, da g' izručim;
Ne bude li ono dosta, hoću

Da u ropstvu ostanem za njega.
Turaka se ni malo ne bojim,
Reći ću im, da sam brat mu mladji.

Sečujac.

Sto mu vjera! luduješ; tu treba
Da zgodniji pronadjemo način.
O tome ću s knezom prozboriti.
Eto g' uprav.

Oršić.

Oj! pred prsi puške,
Knez živio!

Vojnici.

Živio knez Zrinjski!

POJAVA TREĆA.

Dolazi ZRINJSKI i gleda sjetan na četu. Svi predjašnji.

Zrinjski.

(Za se.)

Četa im je mnogo proredjena,
Tek stotina ako je na broju.

(Skida s glave kalpak.)

Junacima slava! . . . Gledao sam
Savrh tornja jutrošnju vam borbu,
Gledao sam i divio vam se.
Ako ikad bili ste junaci,
To ste jutros bili; pa vam opet
Velim: slava i srdačna hvala!
A onima, koji podlegoše
I svima nam ostaviše primjer,

Kako valja da podlegne junak,
Nek je vječit uz zahvalnost spomen!

(Meće kalpak na glavu.)

Nu gdje su vam glavne vojevode?
Što ne pridju, da im stisnem ruku . . .
Vi šutite? . . . da ranjeni n'jesu? . . .
Šta je s Bambom, šta li s Radovanom? . . .
Juraniću, ti mi odgovori.

Juranić.

Sv'jetli kneže, junačke su glave
Ostavili slavno na bojištu.

Zrinjski.

Na bojištu? u z'o čas! . . . zar oba?

Juranić.

Oba, kneže, pored njih i Gergej,
Martin, Botoš, i mladi Sečujac.

Zrinjski.

Grom za gromom! i Sečujac mladi?

Juranić.

On je ranjen samo, ali sužanj.

Zrinjski.

Nu ostali kako da svi padnu?

Juranić.

Kad smo k gradu uzmicali, oni
Htješe biti posljednji u četi,
Da joj ledja štite! tu padoše.

Zrinjski.

O junačkog veledušja, ali
Do zla boga i nepromišljena!

Radost mi se promeće u tugu,
I u štetu nenaknadnu dobit.
Da slučajno ja pogiboh danas,
Svaki od njih zamjenit me mog'o.
Skupo, skupo staje nas naš uspjeh.

(Pristupa mu Sečujac oslanjajući se na kćer; opaziv ga Zrinjski, i
k njemu i pruža mu ruku.)

Moj viteže, tvoj sin rob i ranjen!

Sečujac.

Sto mu vjera! ne marim za ranu,
Nu Turcima da robuje stidno!
Volio bih, znaš li, da je mrtav.
Ti, Nikola, valja da mi brže
Tu nesnosnu prekratiš sramotu.
Ja ti sa njom živjeti ne mogu.

(Zrinjski se zamisli, pa se okreće Turcima.)

Zrinjski.

Janjičari, ima l' medju vama
Bar jednoga vidjena junaka?

Osman-paša.

Svi smo, valah, kneže.

Zrinjski.

Ne poričem;
Al' junaka od vidjena doma?

Osman-paša.

Naš'o si ga, kad takoga tražiš:
Meni j' ujak Mehmed Sokolović.

Zrinjski.

Šta! seraskjer i veliki vezir?

Osman-paša.

Baš on glavom.

Zrinjski.

Razbiram li dobro!?
Ti si onaj isti Osman-paša,
Koji si nas na predaju zvao!

Osman-paša.

Onda, kneže, poslanik, sad sužanj.

Zrinjski.

Juraniću, daj zastavu b'jelu
Na mom tornju odma istaknuti. —
A ti ćeš mi, Žarkoviću, poći
U stan turski sa Osmanom pašom.
Predaj njega velikom veziru
Uz moj pozdrav i poruku, da mu
Ja sestrića bez otkupa vraćam,
A on meni da Sečujca vrati.
Oba mlada i gospodskog roda
Ne priliče ni malo za roblje.

Osman-paša.

Hvala tebi, gospodine kneže,
A biće ti zahvalan i ujak
Vraćajuć ti mladoga junaka.
Još moliću za častnika ovog,
Da g' odvojiš od ostalog roblja
I milosno naklonjen mu budeš.
Bogat otkup dobićeš za njega.

(Pozdravi kneza, pa rukujući se sa častnikom, kaže mu polagano.)

Prijatelju, do skora vidjenja.

(Ispod glasa.)

Ne odaj se, ko si, il' si prop'o.

(Otide.)

Zrinjski.

Nije l' zgodna zamjena, moj Mato?

Sečujac.

Volio bih, da si je najprije
Utvrdio, pa onda svršio.

Zrinjski.

Ili sumnjaš o Sokoloviću?

Sečujac.

Nije l' Turčin?

Zrinjski.

Ali je i vitez,
A ovako bolje ga zadužih.

(Nastavlja mu spuštenim glasom.)

Danas mnogo izgubismo ljudi,
A na odmet nemam ih. Što snage
Još ostaje, to štedjeti valja
Za obranu što trajniju grada,
Gdje najtvrdje nama j' utočište.
Za to novo podgradje i spalih,
Pa ako mi do nevolje dodje,
Zapaliću jednako i staro.
Nego ti se sa ženom i djecom
Odma u grad seli, da te uv'jek
Pored sebe imam, i savjetom
Koristim se tvojim.

Sečujac.

Sto mu vjera!
Ti savjeta moga ne trebuješ,
Nu kad veliš, ja ću poslušati.

(Hvata se kćeri za ruku i odlazi.)

Zrinjski.

Mlečanine, predajem ti roblje,
Da ga u grad smjestiš. Neka sa mnom

Taj ostane častnik. — I vama je,
Djeco, vr'jeme da se odmorite.
(Svi odlaze. Ostaje samo turski častnik.)

POJAVA ČETVRTA.

ČASTNIK i ZRINJSKI.

Zrinjski.

Ti slobodan ovdje bićeš ako
Odgovoriš na što pitam vjerno.
Mori li vam srdobolja vojsku?

Častnik.

Mnogo, kneže, bolest satire nas
Koliko god i oružje vaše.
Mislili smo, s ovolikom silom
Otećemo za tri dana Siget;
Ali evo trinaesti danas,
Kako silno na nj navaljujemo,
Pa izgubiv pet tisuća ljudi
Ne otesmo ni bedema jednog.
Topovima što vam porušimo,
To za čudo brzo popravite;
Što god žešće mi vas zasipamo
Strijelama i ognjenim zrnjem,
To vi kao sve zrnje i str'jele
Da na naše odbijate glave.
Podgradje nam jedno ostaviste,
Samo da vam na prostoru užem
Moć odpora zbijenija bude.
Tukli smo se, valah, i do sada
S junacima, nu s ovakim nikad.

Zrinjski.

A znaješ li, šta padiša smjera?

Častnik.

Znam to jedno: ne misli na odstup,
I ako je na Sokolovića
Mnogo gnjevan.

Zrinjski.

Zašto?

Častnik.

On najviše
Naveo ga, da pod Siget dodje.
Padišah nam ne žali toliko
Spaholjane hrabre, nu bijesni,
Što mu ginu ljuti Janjičari.
A još danas. kad čuje, da mnogi
Dopadoše ropstva, valah, ne znam
Što će biti sa Sokolovićem;
Mogao bi . . .

Zrinjski.

Platiti i glavom;
Je li tako?

Častnik.

To je u nas lasno.
Arslan-paša tako j' isplatio
Izgubljenu Palotu a Vesprim
Neoteti; padišah ga dao
Objesiti stidno u Haršanji
Onog jutra, kad će se sa vojskom
Put ovamo krenuti.

Zrinjski.

Lav stari
Još je žestok, ma da jedva nogom
Maći može.

Častnik.

Žešći sad no ikad.
Grad hoteći uzeti, dok nije
Car Maks s vojskom u pomoć vam stig'o.
Navaljuje na vezire svoje,
Da boj biju i danju i noću;
Umorene čete odmornima
Zamjenjuje; ma da slab, on kadgod
Konja jaše i kroz vojsku juri,
Nekad moli, a nekada grdi,
Sad prijeti, sad srdito plače.
Kad se jednom vaš top dobacio
Do njegova šatora, te brže
Moradosmo premjestit ga dalje,
On je pao u nesv'jest od gnjeva,
I mišljasmo, da će umrijeti.

Zrinjski.

U njegovim starim godinama
To ne može trajati još dugo.
A šta znate o Maksovoj vojsci?

Častnik.

Kod Ovara jednako se skuplja,
Maks s pedeset tisuća tu stoji;
A biće je na mjestima drugim
Još i više: kod Košica Švendi
S dvanaest je tisuć' utaboren,
Kod Preloga sa trinaest Karol,
A s trideset Salm pod Komoranom.

Povrh toga Stjepan Dersfi stoji
S deset tisuć' Slovaka kod Njitre,
A ban Erded zove na oružje
Sve hrvatsko plemstvo. Veći dio
Tih vojskava sleći će se pod Gjur.
Tako nam je dostavljeno. Sultan
Nije nikad zamisliti mog'o,
Da na taku naići će silu.

Zrinjski.

To vjerujem, pa mu i poimam
Žurbu, kojom na grad navaljuje,
Satirući bez obzira ljude.

POJAVA PETA.

Predjašnji. Dolazi hitno JURANIĆ; kašnje LJEPOSAVA i MLEČANIN.

Juranić.

Kneže, stoji neobičan pokret
U svoj turskoj vojsci.

Zrinjski.

Ne bulazni;
Kakav pokret kod zastave b'jele?

Juranić.

Bogme oni postrojiše čete
U red bojni, pa stupaju napr'jed.

Zrinjski.

A Žarković je l' se povratio
Sa Vojslavom?

Juranić.

Ni traga im nema.

Zrinjski.

Kako! da mi Vojslava ne vrate,
No zadrže još i Žarkovića?
O pogane turske vjere! i ja,
Ja se na nju viteški oslonih!
Ta me podlost dovodi u jarost.

Častnik.

U tom vidim gnjev padišin, što mu
Janjičari dopadoše ropstva.
B'jesan ne će ni o čem da čuje,
No nalaže juriš za jurišem.
Obruka nas, ubio ga alah!

Zrinjski.

Ti si Turčin, no list naše gore,
A ne podlo hitri osmanlija,
Pa pošteno tako i govoriš.
Ali ću se ja tom padišahu
Osvetiti grozno: posjeći ću
Oteto mu roblje, i glavama
Janjičarskim sve bedeme gradske
Okititi, nek ih gledajući
Pas od jeda crkne. Tako samo
S divljacima postupati treba,
Da s' pameti uče.

Častnik.

Janjičari!
Ah junaci moji! zar da tako
Izginete?

Zrinjski.

Žališ ih?

Častnik.

A kako
Ne bih, kneže? vojev'o sam s njima.

Zrinjski.

S njima gledaj da i ne propadneš.

(Ulazi Ljeposava.)

Koga tražiš, djevojko?

Ljeposava.

Ja . . . nikog.
Već se u grad otac preselio.

Zrinjski.

Šta nijesi i ti pored njega?

Ljeposava.

Dodjoh, brata da dočekam ovdje.

Zrinjski.

Kakva brata? Turci ga ne daju.
Il' ne vidiš? već nasrću na nas.
Juraniću, s tim Turčinom odma
U grad za mnom.

(Otide.)

Ljeposava.

Šta čuh, Lovro! . . . avaj!
Šta bi, reci.

Juranić.

Nemam kad, nu hodi
I ti s nama.

Ljeposava.

Ne ću.

Juranić.

Molim.

Ljeposava.

Ne ću;
Poginuću na ovome mjestu.

(Ulazi Mlečanin.)

Juranić.

Ha viteže, došao si zgodno.
Ja ne mogu zadržavati se,
No ti vodi u grad Ljeposavu,
Ma i silom.

(Otide sa častnikom.)

Ljeposava.

Silom? to da vidim!

POJAVA ŠESTA.

LJEPOSAVA i MLEČANIN.

Čuje se borba.

Ljeposava.

Šta ću, šta ću tužna? ili su ga
Pogubili, il' će pogubiti.
Avaj, avaj! puknuće mi srce.

Mlečanin.

(Za se.)

Nek topovi grme, nek se penju
Uz bedeme Turci, nek poruše
I podgradje, meni se je zgoda

Pokazala, ulučit je hoću.

(Pristupa k Ljeposavi.)

Žalosna si mnogo.

Ljeposava.

Ah! Vojslava
Jamačno će biti pogubili.

Mlečanin.

Vojslav živ je.

Ljeposava.

Živ je? ti znaš! kako?

Mlečanin.

Ne pitaj me; znam izvjesno, živ je.

Ljeposava.

Sve je ipak izgubljeno; ne će
Kleti Turci da nam ga izdadu.

Mlečanin.

Tugom tvojom tronut, ja zamislih
Zgodan način, da ga izbavimo.

Ljeposava.

Kaži, kako, bratimim te Bogom!

Mlečanin.

Mi ćemo ga pouzdano spasti,
Samo ako imaš u me vjere,
I junačkog u se pouzdanja.

Ljeposava.

Šta tu veliš! kazuj, šta da radim?

Mlečanin.

Da potajno noćas sa mnom podješ
U stan turski.

Ljeposava.

Tamo!?

Mlečanin.

Da da, tamo.
Bojiš li se?

Ljeposava.

Idem i u vatru.

Mlečanin.

Lako ćemo Osman-pašu naći,
Ti još lakše pr'jekorom i molbom
Privoljet ga da, kad sultan ne će,
On bar vjeru vitešku održi
Izdavši ti krišom Vojislava.
A o ovom nek se za tim rekne,
Da je noću s drugom utekao.

Ljeposava.

Nu hoće li Osman paša htjeti?

Mlečanin.

Ponosni su ti Sokolovići,
Na r'jeć mnogo drže, i rado će
Ispunit je, kad ovako mogu
Bez ikakve za se opasnosti.
Uspjećemo izvjesno. Šta veliš?

Ljeposava.

Evo ruke. Čekam te u gradu.
Kad ćemo se krenut'?

Mlečanin.

U ponoći.

(Ljeposava otide.)

Ptica lako pala mi u njedra!
Ako samo ne predomisli se.
Vrijeme je, da promotrim borbu.

(Otide.)

POJAVA SEDMA.

Prolaze hitno mnogi; žene vuku prtljage; djeca vrište. Dva gr djanina susretaju se.

MLEČANIN i JURANIĆ.

Prvi gradjanin.

Kako tamo stojimo?

Drugi gradjanin.

Zlo, bogme,
Teško danas da izdrže naši.

(Otide.)

Prvi gradjanin.

Uvijek je taj plašljivac bio.
Gle! i žene s prtljazima bježe!

Prva žena.

Hoćeš pasti, ne hitaj toliko.

Druga žena.

Letjela bih, Danice, da mogu,
Nu ovo me d'jete zadržava;
Očiju ti! uzmi g' u naručje.

Prva žena.

Ne, ne tuda, ideš na bedeme;
Put odovud gradu vodi.

Druga žena.

Samo
Da dospijem tamo; brže, brže.

(Odlaze.)

Treći gradjanin.

Ne vidje li onog janjičara
Sa zastavom na bedemu?

Četvrti gradjanin.

Vidjeh
Gdje g' i naši rinuše u opkop.

Treći gradjanin.

Ali drugi za njim penjahu se.
Propadosmo.

(Iščezavaju.)

Prvi gradjanin.

Do sto vraga! ovo
Kan' da nije šala; et' i naše
Odstupaju mlade junakinje!

Prva djevojka.

Prevališe Turci bedem. Sestre,
Tu stanimo, da ih dočekamo.

Druga djevojka.

Ne, podjimo na tu drugu stranu,
Da stanemo uz vojnike naše;
Ovako bi mogli okružit nas
Ti poganci, i oteti koju.

Prva djevojka.

Pravo veliš.

(Dok se one uputiše, dolazi Mlečanin sa suprotne strane.)

Mlečanin.

Stan'te, kud srćete?
Na ovoj je strani sve svršeno.
Divna hrabrost, ali uzaludna!

Druga djevojka.

Sad kud ćemo? . . . A nut Juranića!
(Dolazi Juranić sa dobošarima.)

Juranić.

Mlečanine, je l' tu Ljeposava?

Mlečanin.

U gradu je.

Juranić.

Znaš l' izvjesno?

Mlečanin.

Rekoh,
U gradu je, zar je tam' ne vidje?

Juranić.

Dobošari, lupajte na odstup.
Kneževa je zapov'jest, da s' odma
Iz podgradja svak u grad povuče.
Ti, viteže, vodi te djevojke,
A ja ovdje dočekaću borce.
(Odlazi Mlečanin s djevojkama.)
I bojište ovo ustupamo! —
O podgradje milo, u kome sam
Najsladje mi dane proživio
Uz Vojslava i uz Ljeposavu,
Zbogom nav'jek! I tebe će plamen
Proždrijeti! . . . A ne će li skoro
I sve nas? . . . Daleko ta misao!
Eto idu. Odstupaju tužni.

A jednako na neprijatelja
Prosipaju vatru! . . . Šta to vidim?
Nesrećnici prepolovljeni su!

(Dolaze vojnici.)

Prvi vojnik.

Ići dalje sramota bi bila;
Tu do jednog izginimo, braćo!

Juranić.

Ne, junaci, ko je knezu vjeran,
Nek posluša: on vas preko mene
U grad zove. Tek nas tamo čeka
Prava borba. Tam' idimo, braći
Da junački pomognemo. Za mnom!

Prvi vojnik.

Knezu posluh!

Svi.

Živio knez Zrinjski!

(Odlaze. Zavjesa pada.)

TREĆI ČIN.

POJAVA PRVA.

Turski stan. Pod šatorom sjedi zamišljen MLEČANIN.

Mlečanin.

Vojslav ne zna, da mu je tu sestra,
Pa to valja da mu nepoznato
I ostane, dok god tu boravi;
Valja i od oči Osmanovih
Da brižljivo za sada je krijem;
U gradu je vidio, zna, da je
S Juranićem zaručena, pa bî
Oslovit je mog'o, a onda bi
Hitrina mi na javnost izišla.
Nek sad misli, da je zakonita
Meni žena; a kašnje? ne marim;
Onda neka dozna sve; hitrina
Turcima se dopada, i moju
Pohvaliće. — Sve mi srećno ide. —
Ipak mira nemam, dok ne vidim,
Da je Vojslav umak'o iz stana.
Šta okleva Osman? . . . Baš evo ga.

POJAVA DRUGA.

OSMAN gleda s vrata po šatoru. MLEČANIN ustaje.

Mlečanin.

Pašo.

Osman-paša.

Jesi l' ovdje sam?

Mlečanin.

Mal' prije
Žena mi je iz šatre izišla.

Osman-paša.

Onda da znaš: ptičica je naša
Iz kaveza noćas odletjela.

Mlečanin.

Zar? . . . sa drûgom?

Osman-paša.

Na konjima brzim
Oba sada Gjurskim drumom jure.
Još u stanu za b'jeg im se ne zna,
A kada se kašnje dozna, oni
Biti će se toliko odmakli,
Da nikakva potjera ih ne bi
Mogla stići. — Ja riječ održah,
Nu kad bi me ti odao . . .

Mlečanin.

Pašo!

Osman-paša.

Velim, kad bi odao me, valah,
Ja bih tebi bijeg pripisao.
Nikakvo te poricanje ne bi,
To znaj dobro, od propasti spaslo;

Prije će se jednoj mojoj r'ječi
Vjerovati, no stotini tvojih.

Mlečanin.

To znam, da mi i ne kažeš; nego
Žalim, što si tako što i mog'o
Pomisliti o vitezu jednom.

Osman-paša.

Ništa za to, htio sam, da znadeš,
Pa da bolje na tajnu nam paziš.
Nju ni samoj ne otkrivaj ženi;
Na jeziku sve, znaš, prosute su.

Mlečanin.

Nemaj brige.

Osman-paša.

I ovo ti javljam:
S njom zajedno danas će moj ujak
Izvesti vas pred padišu. Već mu
Mi rekosmo, da primate Islam.

Mlečanin.

S njom zajedno! Šta će ona tamo?
To iz više uzroka ne želim,
A ni slavnom padiši ne liči.

Osman-paša.

Ha ha! valj'da lijepa je, pa se
Bojiš, da je ne uzme u harem?
Bud' spokojan, ja ti za nju jamčim.
Do vidjenja.

Mlečanin.

Kud ćeš?

Osman-paša.

Čeka m' ujak.
Nov se juriš sprema.

(Otide.)

Mlečanin.

Ljeposava
Da izidje sa mnom pred padišu?
Njoj bi odmah sve postalo jasno.
Ne, to ne ću. Hitam za Osmanom.

(Otide.)

POJAVA TREĆA.

Ulazi LJEPOSAVA, brzo podiže koprenu sa lica i gleda za sobom.

Ljeposava.

Ono j' Osman! poznadoh ga, odmah.
Što se n'jesam desila pod šatrom
Kad on b'jaše! . . . Ah! već tri su dana
Kako ovdje boravim, a nikog
Još ne vidjeh. Mlečanin mi veli,
Da gospoda turska, kad ratuju,
Djevojkama pristupa ne daju,
I da za to sam on vodit mora
Vojslavljeva izbavljenja brigu.
Ali meni trenuci su dugi
Kao dani, dani kô godine.
Oh! kada će kraj ovomu biti?

POJAVA ČETVRTA.

Predjašnja. MLEČANIN vraća se veseo.

Ljeposava.

Veseo si! Šta ti Osman reče?

Mlečanin.

Poznade ga?!

Ljeposava.

Od pogleda prvog;
Šta ti reče?

Mlečanin.

Da ću ja pred lice
Padišino stupit danas.

Ljeposava.

Jednom!...
Ali... avaj! taj padiša kleti
Vojislava ne će da otpusti.
Nijesi li mogao bar štogod
Udesiti sa Osmanom?

Mlečanin.

Ništa.
On i ujak jednako se boje
Da pogaze Sulejmanov nalog.

Ljeposava.

Onda nade nema nam.

Mlečanin.

Ti veliš;
Ali ja znam nešto drugo.

Ljeposava.

(Živo.)

Drugo!
Šta znaš drugo? reci, šta?

Mlečanin.

Ne viči,
R'ječ se svaka pod šatorom ćuje,
A ja važnu imam za te novost.

Ljeposava.

Evo ne ću ni dahnuti. Zbori.

Mlečanin.

Novost imam, koju ćeš u grudma
Od Osmana i od svakog kriti.

Ljeposava.

Hoću, hoću, kunem ti se Bogom.

Mlečanin.

Daj mi ruku.

Ljeposava.

I obje ti dajem.

Mlečanin.

Nemoj da na zemlju spuštaš oči,
Nego pravo u moje ih upri
Šta u njima, Ljeposavo, vidiš?

Ljeposava.

Oči, lice, radošću ti plamte.

Mlečanin.

I uzroka toj radosti imam;
Imaš g' i ti.

*

Ljeposava.

Za Boga govori!

Mlečanin.

Da govorim? . . . ali . . .

Ljeposava.

Oj duše ti!
Ne muči me tako nemilosno,
Izgovori jednom.

Mlečanin.

Počuj dakle.
Ja videći, da bi Osman htio,
Nu ne smije da t' izbavi brata,
O tome se sam pobrinuh noćas.
Potkupih mu straže, dva nabavih
Dobra konja, te sa Žarkovićem
On sad leti slobodan put Gjura.

Ljeposava.

Ah!

Mlečanin.

Bijegu, kao što ti rekoh,
Nevješta se pred Osmanom čini.

Ljeposava.

Kako m' igra u njedrima srce!

Mlečanin.

Za slobodu Vojsavljevu, vidiš,
Ja založih glavu.

Ljeposava.

O čovječe
Veledušni! o viteže divni!
Kakvim da ti r'ječima zahvalim?

Mlečanin.

Jednim samo poljupcem zahvali. . . .

Ljeposava.

Daću ti ga od sveg srca . . . Eto . . .
Poljubih te kô rodjena brata;
I od sada brat si drugi meni.

Mlečanin.

Tvoj poljubac med je, med božanski;
Opio mi sladošću svu dušu,
A po krvi prosuo živ plamen.
Još, još jedan, mila Ljeposavo.

Ljeposava.

Nut! . . . viteže!
(Trže se od njega.)

Mlečanin.

Još poljubac jedan.

Ljeposava.

Ha, daleko . . . Da li ovo sanjam?
Nesrećnica! ja poljubih zmiju.
Al ne, nije možno, nije možno.

Mlečanin.

Ti ne sanjaš, cv'jete djevojački;
Jedno nije možno, jedno samo,
A to, vidjet ubavo ti lice,
I ljubavlju zaražen ne biti.
Mnogo sv'jeta ja sam obišao,
I vidio mnogo djevojaka,
Al' ne vidjeh tebi slične nigdje:
U krasoti i u ponosnosti,
U čarima ti sve nadvisuješ;
I ja, koji još ne ljubih nikad,

Od prvoga časa kad te spazih,
U tebe se bijesno zaljubih.
Ne srdi se, što t' istinu kažem.
Svom sam silom ljubav suzbijao,
Od tebe je i svakoga krio
Gorke jade gutajuć u sebi;
Nu suzbit je nikako ne mogoh;
Bi od mene jača, bi svemoćna.
Prilika je evo donijela
Da ti j' odam. Tvojom veljom tugom
Za Vojslavom i sam tugujući
Riješih se tvrdo da g' izbavim,
Da t' utješim, pa morao za to
I sam život metnuti na kocku.
To učinih doista, i srećan
Osjećam se što postigoh cijel.
Ah djevojko, po tu c'jenu nije
Ljubio te ni Juranić; on je
Tvoje suze gledao, ni kroka
Ne učiniv, da ti ih osuši.

Ljeposava.

I za to me otrže od grada,
I dovede amo na prevaru?

Mlečanin.

Tu prevare nije bilo, nego
Prema tebi milosti još dublje
No što joj se i domislit možeš.
Moram da ti bolnim srcem rečem:
Siget skoro past' će.

Ljeposava.

Da bi kužni
Otpao ti jezik!

Mlečanin.

Past' će Siget,
Da je Zrinjski s onom šakom ljudi
Stoput bolji junak nego što je.
To ti velim.

Ljeposava.

I to predvidjevši
Na vr'jeme si izmakao, je li?

Mlečanin.

Užasno si nezahvalna! Pad sam
Predvidio, pa brata ti za to
Ne povratih u grad Siget natrag,
Već u Gjurski uputih ga tabor;
A zadržah tebe ovdje, da te
I od smrti možda, a izvjesno
Od sramote zaklonim; jer Turci
Kad grad otmu, po svome će zvjerskom
Običaju sve isjeći muške,
Na ženskima iskalit se gadno,
Pa ih b'jedne odvući u ropstvo.

Ljeposava.

Ne vjerujem hudom predskazanju,
Ali ono kad bi se i zbilo,
Mene, vidiš, od svačeg i svakog
Sačuvaće ovaj nož — Medju tim...
Jao tužne mene! ... šta će otac
Pomisliti o mom b'jegu s tobom?
Šta Juranić, šta li brat Vojislav?
Sad uvidjam jaz, u koji padoh! ...
Mlečanine, jesi l' častan vitez?
Taj ako si, bježi sa mnom noćas

Il' u Siget, ili u stan Gjurski,
Pa sve praštam i sve zaboravljam.

Mlečanin.

To ne mogu, jer Turcima dadoh
R'ječ vitešku, da ostajem s njima.

Ljeposava.

A zakletvu nijesi li prije
Položio s nama svima knezu,
Da ćeš vjeran biti mu do smrti?

Mlečanin.

Zakletvu sam onu pogazio
Sa ljubavi, pa, tako mi neba!
Pogaziću i sam krst hrišćanski,
Daću dušu demonu na vijek,
Samo za čas da na sv'jetu ovom
Zagrlim te kao ženu svoju.

Ljeposava.

Ho! ne mogu više da te slušam.

Mlečanin.

Ljeposavo, smiluj mi se! evo
Koljeno ću saviti pred tobom,
Na moju se silnu ljubav smiluj.

Ljeposava.

Gnjev u meni prekipljuje. Idi
Varalico podla, bez poštenja
I savjesti crni izdajniče,
Prezirem te iz dubine duše;
Malo rekoh: gnušam te se kao
Gadna stvora, najpoganijega. —
Ja ću naći sama sebi spasa.

(Otide.)

(Mlečanin kao gromom poražen šuti nekoliko.)

Mlečanin.

Tako! — Ničim, ne mogoh je ničim
Zadobiti! . . . Sva vještina moja
O tvrdoću njenu razbila se. —
Kako me je strašno ponizila!
Grom, grom u nju! jarost krv mi žeže;
U duši mi iz ljubavi nježne
Izvija se mržnja i osveta.
Ha! toj b'jesnoj Hrvatici moram
Da s' osvetim; nju ću otrovati,
Ne, nož ću joj projurit kroz srce,
Ne, svojoj ću, njoj uz prkos, volji
Podvrći je. Svetoga mi Marka!
Žena će mi i na silu biti. —
Osman reče, da ću padišahu
Bit predstavljen danas. Hitam k njemu.
O, tamo ću ja sve udesiti.

(Otide.)

POJAVA PETA.

Iz zadnjeg sultanovog šatora dolazi se u prednji, gdje on prima. Jutro je.

SOKOLOVIĆ, ALI-PORTUG, FERHAD i OSMAN-PAŠA.

Ferhad-paša.

Poslovi nam brzo napreduju
I nad zemljom i dolje pod zemljom.

Sokolović.

Al' ne lako ni onako brzo,
Kao što bi hotio padišah.

Ali-portug.

Da on nije suviše nestrpljiv,
No da čeka samo još pet dana,
Grad bi Siget kô jabuka zrela
Sa drveta u ruke mu pao.

Ferhad-paša.

Ali-portug, pasti ć' i bez toga:
Veliki smo već prosjekli nasip
Te s' almaška voda oc'jedila,
A druge smo nasipe od zemlje
Tol' visoko prema gradu digli,
Da zidine gradske nadvisuju;
S njih možemo zrnjem od topova
Sav do vrha zasuti taj Siget.

Sokolović.

Nu dokle se sve to izvršilo,
Popadaše naši kao snoplje;
To padišu jako razdražuje,
A i nas sve boli.

Ferhad-paša.

Danas ćemo
Pobjedom ga obradovat sjajnom.

Sokolović.

A ja sumnjam; demon je taj Zrinjski,
I demone oko sebe ima;
Zabunjen sam tolikim junaštvom.
Volio bih, da imamo posla
Sa cijelom cara Maksa vojskom
Nego s ovom pregršti Hrvata.
Odavno ih poznajem.

Osman-paša.

Al' ujo,
Već imamo podgradja im oba.

Sokolović.

Kada oko tričavih podgradja
Izgubismo ovoliko sv'jeta,
Šta li ćemo oko samog grada
Izgubit ga? grad je kost najtvrdja.
I kada bih nagovorit mogô
Padišaha, da se s vojskom digne,
Te potraži Maksa tam' u Gjuru . . .

Ali-portug.

Ne šali se glavom, da nijesi
O tome mu ni pisnuo!

Sokolović.

Ipak . . .

Ali-portug.

Okani se, Mehmede, tê misli;
A kaži nam, kako je on noćas
Noć proveo.

Sokolović.

Da ne može gore:
Buncao je, vikô na oružje,
Dozivao agu janjičarskog,
Pa jecao, pa napokon t'jelom
Sav klonuo kao da je mrtav.
Ljekar jutros nastajaše živo
Da ostane vazdan u postelji;
Nu zaludu, otjera ga gnjevan,
I ustade. Nu na oči moje
On sve više gine, i bojim se
Da u kakvom zanosu mu gnjevnom
Na jedanput smrt ga ne obori.

Ali-portug.

Muči, tu je. — Mrko mu je lice.

POJAVA ŠESTA.

Predjašnji. SULEJMAN poštapa se zlatnom štakom izlazeći iz nj-njega šatora. Svi mu se klanjaju, ali on ne gleda ni na koga, neg poguren ide polagano divanu.

Sulejman.

Jest, da ležim! . . . jak sam, Bogu hvala.
Krmak onaj c'jelog je svog v'jeka
Leškarao, pa bi na to htio
Da i mene privikne, al' ne će.
Gdje ljekara tako luda nadjoh!
Zar on jedan lud je? . . . oko mene
Sve je ludo, pa ću dobro proći,
Ako najzad i sam ne poludim.

Ali-portug.

(Polako.)

Razdražen je.

Sokolović.

I suviše jutros.

(Svi stoje pognuti. Sulejman se spušta na divan, pa ih gleda.)

Sulejman.

Ali-portug, jesi li za juriš
Sve spremio?

Ali-portug.

Sve, i samo čekam
Zapov'jesti moga padišaha.

Sulejman.

Zar padišah ovdje zapov'jeda?
Zar mu s' ovdje zapov'jesti vrše?
Vi ste sada gospodari, sami
Vi žarite i palite. . . . za to
Sve vam tako i ide za rukom.

Ne, nijesu Sulejimanova
Ovo djela, ja ih se odričem,
Ovo djela jedino su vaša.
Sram vas bilo! brukate mi starost.
Znam ja, šta je: već vam dodijalo
Vječno moje ratovanje, svi se
Zaželjeste mira i harema,
Pa za mene ne hajete više.
Za to ste me i dovukli amo,
Da sahranim s mojom hrabrom vojskom
Slavu, kojom sv'jet sam ispunio.
Alaha mi! sve ću zlato, kojim
Zajazih vas, istjerat vam na nos.
Do sad mene nije zadržala
Nikakova protivnička sila:
Ne, nijesu ni gradovi tvrdi,
Ni planinski najkršniji klanci,
Ni to sinje, nepregledno more.

Sokolović.

(Za se.)

Zaboravlja Kiseg-grad i Maltu!

Sulejman.

A sad evo skoro mjesec dana
Kako čamim pred dimnjakom ovim,
Što Sigetom zovu! . . . Proklet bio!
Proždr'o mi je toliko junaka,
Da od njinih kosti mogao bih
Drugi Siget podignuti. Alah!
Da se kogod usudio reći,
Da me ovdje ta sramota čeka,
Bio bih mu jezik iščupao.

Sokolović.

Božja sjenko, gospodaru sv'jeta,
Tvoja slava ne daje se ničim
Pomračiti kô ni vječno sunce.
Sa nedaće ove nenadane
Mi, robovi tvoji, svi u duši
Svi cvilimo, ali i žestokom
Svi gorimo željom, da palu nam
Osvetimo pravovjernu djecu,
I vratimo tvom oružju sjajnost.
Zapov'jedaj, svi ćemo do jednog
Izginuti. Nu dopusti, molim,
Da ti skromnu primjedbu podnesem.

Sulejman.

Samo da mi ludo što ne rekneš!

Sokolović.

Ja sve mislim da smrdljive ove
Baruštine više nego išta
Satiru nam vojsku, pa da treba
Izvesti je na čistiji vazduh.

Sulejman.

Smrad i tebe da bi ugušio!
Tim r'ječima šta hoćeš da kažeš?
Da odstupim od Sigeta, je li,
I sramno se povratim u Stambol?

Sokolović.

Da se pravo podigneš na Maksa,
I satreš ga dok još nije silu
Svu sabrao. Tad ć' i Siget pasti.

Sulejman.

Da s' na Maksa dignem, a za sobom
Trag ostavim tolike sramote!

Nu Mehmede, kud ti ode pamet? . . .
Ovdje, ovdje, da znaš, poginuću
Sa posljednjim mojim janjičarom
Prije nego poslušat taj savjet. —
Hajd' Alijo, kreni čete, s njima
Na sve strane udri; kada jedne
Umore se, ti za njima druge
Odma' tjeraj na bedeme, ne daj
Razbojniku onom u Sigetu
Ni da oka ima kad otvorit.
Znaj, Alijo, na kob ovog dana
Mnogo držim; teško tebi, ako
Kob mi pronevjeriš! na dan ovaj
Ja porazih na Muhačkom polju
Ljudevita kralja, na dan ovaj
Ja osvojih Biograd i Budim,
Na dan ovaj hoću da osvojim
I majušni Siget. Ti u njemu
Prenoćićeš, il' tako mi dina!
Visjeti ćeš pred šatorom ovim.

(Odlazi Portug. Sultan se izvraća na divan.)

Ferhad-paša.

Zlo je caru!

Sokolović.

Ne pristupaj; snagu
Iscrpao govorom žestokim,
Pa s' odmara. Još kucnuo nije
Njegov trenut.

Ferhad-paša.

Nije ni daleko.

Osman-paša.

Već topovi gruhaju, . . . i odmah
Vraća mu se snaga!

Sulejman.

Mehmede, . . .
Šta t' upitat htjedoh? . . . da, sjećam se.
Ti mi reče za pribjegu nekog.

Sokolović.

Čeka da ti nogama pripadne.

Sulejman.

Pribjegama nije vjerovati,
Miloša se na Kosovu sjećaj.

Sokolović.

Ovaj nit je Srbin, niti Hrvat,
Nego meke Italije čedo;
Vješt oružju, a islama željan,
Doveo je sa sobom i ženu.

Sulejman.

Da ga vidim.

(Izlazi Osman.)

Ti, Ferhade, idi
I na borbu pazi, pa kad vidiš
Da osmanska zastava se vije
Na Sigetu, dodji da mi javiš.

POJAVA SEDMA.

SULEJMAN i SOKOLOVIĆ. Ulazi OSMAN sa MLEČANINOM. Ovaj podalje od Sultana klekne na jedno koljeno i duboko se sagne.

Sulejman.

Ispravi se, da ti lice vidim.
— Odvratno je. — Iz koga si mjesta?

Mlečanin.

Iz Mletaka, slavni gospodaru.

Sulejman.

Tvoji Mleci oholi su mnogo,
I ja ću ih stjerati na posluh. —
A za što si otud pobjegao?

Mlečanin.

Ne pobjegoh, već otidoh voljno.

Sulejman.

Da u službu tog Zrinjskoga stupiš!
Što nijesi k meni pravo doš'o?

Mlečanin.

Još me lani poznao knez Zrinjski,
I k sebi me uzeo u vojsku,
Da upravljam vatrom iz topova.

Sulejman.

Ha! vješto si njega poslužio,
Ali meni zadao sto jada;
Ti si kletim tvojim topovima
Kosio mi čete janjičarske,
I junačkim njinim tjelesima
Ispunio sve opkope gradske.
Trebalo bi da te sad nagradim,
Kao što si zaslužio, kocem.

Mlečanin.

Bio bih ga rado ostavio
Još onoga časa, kad tvoj paša
Ponudi nam za predaju grada
Sve milosti tvoga veledušja;
Nu sa ženom bijaše mi teško

Umaknuti, a prilika zgodna
Čim s' ukaza, ja je ne propustih.

Sulejman.

Budi hrabar i vjeran mi vitez,
Pa t' izostat moja milost ne će
A da si mi još doveo agu,
Miloga mi agu janjičarskog,
Svega bih te, valah, pozlatio.

Mlečanin.

Na to mišljah, al' mi ne bi možnc ;
Bdi nad njime vojvoda Sečujac.

Sulejman.

Da li sa njim bar postupa blago?

Mlečanin.

Kao junak sa dobrim junakom.

(Ljeposava pred šatorom viče.)

Ljeposava.

Morate me pustiti unutra . . .
Ubijte me, ali ne tjerajte.

Sulejman.

Ko to viče?

Sokolović.

Čini se glas ženski.

Mlečanin.

(Za se.)

Boga mi je ona! šta ću sada?

Ljeposava.

To vam velim: prevaren je ljuto
Car Sulejman; imam važnih stvari
Da mu kažem.

Mlečanin.

Glas je moje žene.
Žalosnica! valj'da sad podl'ježe
Običnim joj istupima uma.

Sulejman.

Uplašen si nešto! . . . Ja s ludima
Najradije obćim; uvedi je,
Osman pašo.

Mlečanin.

(Za se.)

Ujela me zmija!

POJAVA OSMA.

Predjašnji. OSMAN-PAŠA uvodi LJEPOSAVU. Kašnje dolazi FERHAD-PAŠA.

Ljeposava.

(Klekne pred Sultana.)

Bog, svih ljudi otac, sa zvjezdanog
Svog prestolja bdi nad vječnom pravdom,
A na zemlju šilje vladaoce,
Da mu pravdu ljudima dijele.
Ud'jeli je i ti meni tužnoj,
Ud'jeli je, moćni padišahu,
Ja j' u tebe iz prašine prosim.

Sulejman.

Ako j' ova luda, tad i ja sam.

Ljeposava.

(Ustaje.)

Šta? rekoše tebi, da sam luda!
Ko je, ko je taj nesrećnik?

Sulejman.

Eto,
Tvoj muž licem.

Ljeposava.

Mlečanin! . . . zar ovaj
Muž je meni? . . . Ako ne poludjeh,
To doista poludjeću sada,
Taj muž meni?

Sulejman.

Nego šta je?

Ljeposava.

Prije
U mutni ću baciti se Almaš,
Da s' udavim u njegovom blatu,
Uletjeću prije medju zv'jeri
Najdivljije, da me svu rastrgnu,
Nego što ću toj skitnici svjetskoj
Žena biti. Ja, ja njemu žena!

Sulejman.

Pa kako si sa njim amo došla?

Ljeposava.

Čuj, padišo, svu pr'jevaru groznu.
Djevojka sam, vojvodi Sečujcu,
Koji prvi do Zrinjskoga sjedi,
Kći rodjena, a s vitezom mladim
Juranićem zaručena skoro.

Sulejman.

Je l' tvom ocu aga janjičarski
Na čuvanje predat?

Ljeposava.

Jest, i oba
Kao stara dva prijana živu.

Sulejman.

Sad nastavi.

Ljeposava.

Tvoj je aga nama
U sužanjstvo zapao, a tebi
Moj brat, mladi Vojislav Sečujac.
Toga brata ljubim ja kan' oči,
Pa tugovah za njim neprestano.
Nevaljalac ovaj golemom se
Mojom tugom hitro koristeći,
Uvjeri me, da ću brata lako
Izmoliti, ako s njim zajedno
Amo dodjem. Vjerovah mu tužna,
Jer ne sumnjah ni o čem, i dodjoh.
A kad jutros, on dojuri k meni
Sav veseo, i javi mi da je,
Nabavivši konje, brata krišom
I druga mu u Gjur otpravio.

Sulejman.

Šta, šta?!

Mlečanin.

(Za se.)

Sad propadoh.

Osman-paša.

(Za se.)

Ova ula
Lagao je na sve strane.

Ljeposava.

Tada
Otkrije mi svoju stidnu ljubav,
Koju s gnjevom i gnjušanjem odbih.
Nu on vikne da ću i na silu
Ostat ovdje, i žena mu biti. —
To je tako bilo. Oh, molim te,
Zakloni me kô milostiv otac.

Sulejman.

Šta na ovo veliš ti?

Mlečanin.

Već rekoh,
Da ludosti ona podliježe.

Sulejman.

Sve ću odmah na čisto izvesti.
Osman-pašo, dovedi joj brata. —

(Odlazi Osman-paša.)

Ja vjerujem curi. Ej, Mehmede,
Šta mal' prije rekoh? tim kaurskim
Pribjegama nije vjerovati.

(Ulazi Ferhad-paša.)

Ti se vraćaš s pokunjenom glavom!

Ferhad-paša.

Prvi juriš ne ispade srećno;
Drugi će se odmah nastaviti.
Svaki Turčin kao lav razjaren
Nestrpljivo čeka da mu trube
Znak podadu.

(Vraća se Osman-paša.)

Osman-paša.

Doista Sečujca
I druga mu nestade iz stana.

Sulejman.

Nek oružje umukne za časak,
I svaki se juriš zaustavi;
To Portugu, Ferhad-pašo, javi,
Pa se vrati odmah. —

(Ferhad-paša odlazi.)

Ti, Osmane,
Otpratićeš tu djevojku u grad,
I ocu je predav reći ćeš mu,
Da uz sina i ćerku mu vraćam,
A on meni da kô častan vitez
Vrati moga janjičarskog agu.

Ljeposava.

Milostivi padišahu, ja ti
Za to jemčim vjerom i poštenjem.

Sulejman.

Al', Osmane, prije nego kreneš,
Kovarnoga ovog najamnika,
Koji me je prevariti htio,
Daj dželatu, da mu smakne glavu.

Mlečanin.

Milost, milost! ja u Islam stupam.

Sulejman.

Islam čista j' vjera Alahova,
Pa odbija taki gad od sebe.
Da se odmah izvrši moj nalog.

Ljeposava.
(Mlečaninu.)

Bog i Sultan pravični su, vidiš;
U svoju si zapleo se mrežu.

Mlečanin.

Oh prokleta da si! što me ubi?

Ljeposava.

Zbogom, care, zahvalnost ti vječna!

(Odlazi Ljeposava; za njom Osman-paša sa Mlečaninom.)

Sulejman.

Moj vezire, u naših Turaka
Da l' ovakih ima djevojaka?

Sokolović.

Valah, nema.

Sulejman.

A šta veliš, . . . moji
Janjičari, koji od kad agu
Izgubiše, klonuli su duhom,
Kad pred sobom opet g' ugledaju!
Proroka mi! zbrisaće taj Siget
Kao s dlana malo sitna brašna.

POJAVA DEVETA.

SULEJMAN i SOKOLOVIĆ. FERHAD-PAŠA na vratima.

Sulejman.

Ferhad-pašo, udji. Sad smo sami
Pa slobodno ispričat mi možeš,
Kroz što prvi juriš zlo ispade.

Ferhad-paša.

Živa vatra pustih tih hajduka
Pokosi nam sve jurišne ćete.
Još napada ne bi nikad žešćeg,
A ni žešće turske pogibije.

Sokolović.

Led t' ubio! ne će tako biti.

Ferhad-paša.

Ni drugi se nije živ vratio.

Sulejman.

Šta! ni drugi?... Srce će mi pući...
Ah, nesrećni moji Janjičari!
Dovedoh vas amo na klanicu! —
Alahu sam skrivio bez sumnje,
Pa me kazni svojim strašnim gnjevom.
Pošlji nalog, Mehmede, u Stambol,
Da se mole dan i noć svi moji
Pravovjerni po džamijam carstva. —
Srce će mi, srce će mi pući.
Nu šta radi Portug taj? šta radi?
Tako ludo za što da na juriš
Šilje čete? je li pobjesnio?...
Zovni mi ga.

Ferhad-paša.

On pred njima bješe,
I na žestok hrabraše ih juriš.

Sulejman.

Zovni mi ga.... što tu stojiš, glavom
Klimajući? Alaha mi! sada
Skinuću je tebi sa ramena.

Ferhad-paša.

vo ti je, moj padišo, volim
Da je skineš, neg' od mene čuješ...

Sulejman.

(Ustavši.)

Šta, šta?

Ferhad-paša.

V'jest je huda.

Sulejman.

Il' je Portug
Poginuo?

Ferhad-paša.

Poginuše mnoge
Vr'jedne paše, pored njih i Portug.

Sulejman.

Ha! i Portug! . . . reče li ti Portug?
Čuj, Mehmede, Portug poginuo!

Sokolović.

Neizm'jerna, nenaknadna šteta!

Sulejman.

Hrabri, umni Portug moj! . . . Prokletstvo!

(Pada na divan ostraga.)

Ostavlja me sreća . . . Portug vjerni!
Alah, Alah! I ja, ja upravo
Njegovoj sam smrti kriv! bezumna
Moja pr'jetnja, ako grad ne uzme . . . .
I vjerova! tako li me malo
Poznavaše!

Ferhad-paša.

Iz desnice mrtve
Kauri mu jedva istrgoše
Osmanlijsku zastavu.

Sulejman.

(Hoće da ustane, nu ne može.)

Šta reče?
I zastavu moju? Portug mrtav,

A zastava turska u rukama
Tih kaura! . . . na štetu sramota!
U srce sam pogodjen . . . sramota!

(Povali se po divanu.)

Sokolović.

Ferhad-pašo, trči po ljekara;
Tu j' u zadnjoj šatri.

(Dotrči ljekar.)

Ljekar.

Evo mene.

Sokolović.

Pomozi mu, ako znaš za Boga . . .
Gospodaru!

Sulejman.

Šta to biva! . . . Umr'jeh . . .
Ti Mehmede, ti me ne daj . . . Umr'jeh . . .
Portug . . . moja zastava . . . ah, Siget!

(Izvrće se mrtav.)

Ljekar.

Već nikakve pomoći tu nema,
Padišah je, veliki Sulejman,
Odletio proroku u dženet.

Ferhad-paša.

Alah, Alah! kan' udaren gromom!

Ljekar.

Svakog časa bojati se bilo
Tog zla grdnog, ali neminovnog.

Sokolović.

(Po kratkom šutanju.)

Murat prvi na Kosovu polju,
A Sulejman pod Sigetom gradom!

Sudba, strašna sudba! — Al' je Murat
U pobjedi slavno poginuo,
A Sulejman tužno u porazu.
Ipak, ma da mrtva, ne će njega
Ugledati Stambol postidjena:
Ja ga tamo ne ću odnijeti,
Dok mu Siget ne bacim pred kivot,
I duši mu velikoj na kurban
Ne podnesem sve sigetske borce.
Nad mrtvim se njegovim tijelom
Na to kunem. — Zatvorite šator. —
Smrt njegova sve do gradskog pada
Ostati će c'jeloj vojsci tajna;
Ko je oda, taj će platit' glavom.

(Pada zavjesa.)

ČETVRTI ČIN.

POJAVA PRVA.

Dvornica. Vojničko vijeće svršuje se; u njemu su ZRINJSKI, SEČUJAC, ALAPIĆ, PAPRATOVIĆ, ORŠIĆ, JURANIĆ i mnoge drúge vojvode.

Zrinjski.

Mišljenja sam vaša saslušao;
Složna su vam, složan i ja s njima.
Ma da rastu svaki dan teškoće
I sve više boraca gubimo,
Branićemo Siget postojano
I kraljevu dočekati pomoć.
Što su o njoj neki posumnjali
I nemarnost prebacili kralju,
Ne bih rek'o da su pogodili.
Kralj Maks nije nemaran, još manje
Plašljiv; on je mudar, pa sa c'jelom
Silom čeka najzgodniji trenut;
A taj, mislim, da se približio.
Padišina pod Sigetom vojska
Stradala je kako jošte nikad;
Duh klonuo, klonuo joj ugled,
Pa već mnogo ne zadaje straha.
A inače — došla nama pomoć
Il' ne došla, — mi ćemo svi ovdje
Vitešku nam ispuniti dužnost.
Je li tako?

Mnogi.

O tom nema sumnje.

(Ulazi Črnko.)

Črnko.

Naša straža javlja da se čuje
Pod bedemom Nadaždevim lupa.

Zrinjski.

Možda Turci potkopavaju ga.
Idem, da se uvjerim na mjestu.
Ti medju tim, Alapiću, primi
Osman-pašu, koji tamo čeka.

(Otide.)

Sečujac.

Taj jamačno predaju će opet
Predlagati. Lukav je padišah,
Ugodna nam poslanika šilje.

POJAVA DRUGA.

Predjašnji. ALAPIĆ uvodi OSMAN-PAŠU.

Osman-paša.

Da ste zdravo, hrabri vitezovi!

Juranić.

Srdačan ti naš otpozdrav, pašo!

(Svi ustaju i s njim se rukuju.)

Osman-paša.

Al' ne vidim medju vama kneza!

Sečujac.

Sad će doći. Ti medju tim sjedi,
A upravo ovdje pored mene.
Turke rado ne gledamo, ali
Osman-paša dobro j' uv'jek doš'o.
Sinu si mi vratio slobodu;
Amo ruku, od srca ti hvala.

Osman-paša.

Ja se za to baš poigrah glavom;
Hvala Bogu te ispade dobro.

Sečujac.

A šta radi aga moj?

Osman-paša.

Tvoj sužanj?
Valah, nikad ne otvori usta,
A hvalama da te ne obaspe.

Sečujac.

Za čudo ga bijah zavolio.

POJAVA TREĆA.

Predjašnji. Vraća se ZRINJSKI; svi ustaju, a on ide pravo OSMAN-PAŠI, i pruža mu ruku.

Zrinjski.

Osman pašo, rado t' u Sigetu
Opet vidim.

Osman-paša.

Valah, kneže, ne ću
Da ti laskam, ali i ja rado

K tebi dodjoh, a medj' ovim tvojim
Vitezima osjećam se bolje
No i tamo medju Osmanlijam.

Zrinjski.

Ne bi čudo bilo; po vjeri si
Samo Turčin, po krvi našinac,
A krv jače zuji no i vjera;
Ne izm'jeni prve, drugu možeš.

Osman-paša.

Baš je tako.

Zrinjski.

(Sa osmijehom.)

Pa ti zašto ne bi
Vratio se vjeri pradjedovskoj,
I ostao ovdje medju nama?

Osman-paša.

Da ostanem s vama, i propadnem?
Mlad sam, kneže, ne mre mi se jošte.

Zrinjski.

Dakle, misliš, da nas propast čeka?

Osman-paša.

Je li možno da j' i sam ne vidiš?
Podgradja si oba izgubio,
U njima ti hrana izgorjela,
Izginula boraca množina,
Tek stotinjak koji da t' ostaje.
Zar sa njima grad ćeš obraniti
Od osmanske neiscrpne sile?
Pa kako ti i sam grad već stoji?
Većinom su kuće popaljene,
Sve zidine pola razorene;

S teškom mukom od topova naših
Već možete i pristupat k njima,
A kamo li opravljat ih brzo
Jošte malo, pa će kraj bit svemu,
Potkopom će dići vas u vazduh.

Zrinjski.

I radite već na jednom; sam se
Ovog časa uvjerih o tome

Osman-paša.

A ja, vidiš, ne krijem ti tajnu.
Da bi barem u spoljašnju pomoć
Još ti nade bilo; al' je nema:
Doznadosmo pouzdano, da je
Car Maks htio krenut' amo vojsku;
Htio za tim pod Ostrogon pasti,
Da bi silu od vas odvukao,
Nu vojvode ni jedno ni drugo
Ne daše mu, a od veljeg straha
Da ne bude satrta mu vojska.
Te padiši put otvoren k Beču
Pa kad stvari tak' očajno stoje,
Šta s predajom da oklevaš, kneže?
Je li tebi do junaštva? valah!
Dosta ga je, i suviše bilo;
Je l' do slave? stekao si taku,
Da ti na njoj zavide i Turci.
Sad ostaje samo, da pokažeš
Sv'jetu mudrost, a pokazaćeš je,
Ako sebe sačuvaš i ove
Vitezove, a opet svom kralju.

Zrinjski.

Čuo sam te; sad ti počuj mene.
Ne ću da ti o Bakiću pričam,

Tom junaku čudnom, ispred čije
Male čete golema je vaša
Pobjegnula sunovratno vojska;
Nego ću ti u kratko ispričat
Što se zbilo u ugarskoj zemlji
Kad ti bješe još nejako d'jete.
Prije trides't i četiri ljeta
Car Sulejman bješe se kô sada
Na Beč dig'o s četama bezbrojnim:
Naišavši putem na grad Kiseg,
Taj naumi najprije da otme.
Malen gradić, posada još manja,
Tek trideset osam konjanika,
A ostalo sve orači sami
Dobjeglice iz okolnih sela;
Njih na broju do sedam stotina.
S takovima padišinoj sili
Stade junak Senjanin na suprot,
Moj imenjak Jurišić Nikola.
Silna vatra iz turskih topova
Pogorje mu kuće sve u gradu,
Prolomi mu zidine, na koje
Vi dvanaest popeste se puta,
I svrgnuti svedj u opkop bjeste.
Grad mu onda s trinaest prokopa
Podroviste, nasuste ih prahom,
Koji kada planu, zid se sruši,
A na onu grdnu provalinu
Nagrnuvši zbijene vam čete
U grad prodru. Iz grada ih hrabri
Moj imenjak izjuri, množinu
Posjekavši. Ta je čudna borba
Potrajala tri sedmice dana
I dva više. Sulejiman silni

Tad odstupi; a s tolikom vojskom
Da se stidno ne vrati u Stambol,
Obori se očajan i kivan
Na slavonsku ravnu pokrajinu.
Šta na ovo, Osman-pašo, veliš?

Osman-paša.

(Po kratkom muku.)

Da Jurišić ne imaše sina
Zarobljena, kneže, od Turaka.

Zrinjski.

Zarobljena sina! ćudno zboriš.

Osman-paša.

Tebi čudno, meni istinito.

Zrinjski.

Zarobljena sina! izjasni se.

Osman-paša.

Poznaješ li ovaj grb?

Zrinjski.

Šta vidim!
Grb je ovo moga doma . . . kako
Dopade vam šaka?

Osman-paša.

S tvojim sinom.

Zrinjski.

Ti sramotno, drzovito lažeš.

Osman-paša.

S tvojim sinom, opet velim; vjeruj
Kako hoćeš, tim stvar ne mijenjaš.
U Baranji kada lov lovljaše

Uhvate ga iz zasjede Turci,
I dostave noćas padišahu.

Zrinjski.

Jeste, moje sve lovačke puške
Grb ovaki na kajasu nose.

Osman-paša.

Nije l' ime tvomu sinu Juraš?

Zrinjski.

(Očajno.)

Juraš! Juraš!

Alapić.

O nesreće grdne!

Osman-paša.

Plav je momak, kô djevojka krasan.

Zrinjski.

Juraš! Juraš!

Sečujac.

Ha, onakav dječak!

Zrinjski.

Vaj, nesrećnik, da loviti ide,
Kad lutaju po Baranji Turci! . . .
Moraju ga meni povratiti.
Kolik otkup ištete za njega?

Osman-paša.

Jedan sâmo, mogućan je, kneže.
Da daš zlata, koliko god težak
Grad je Siget, Sultan ga ne prima;
Već Sigetom samim sina možeš
Otkupiti.

Zrinjski.

Da grad kraljev predam?
Sulejiman je li poludio?

Sečujac.

Čudan li je, nedostojan predlog!

Zrinjski.

Tudjom stvarju da otkupim svoju?
Siget! da bi svojemu ga kralju
Održali, dadoše svoj život
Već toliki hrabri vitezovi,
Pa i ovi gotovi su dat' ga;
A ja da taj skupocjeni zalog
Zamijenim sinom?... Stid, stid bilo
Sulejmana! lupežima samo,
Samo podlim izdajicam taki
Uslovi se mogu postavljati.
Neka ište moj ma koji zamak,
Nek i milo zaište mi Zrinje,
Daću mu ga, nu Sigeta ne dam

Osman-paša.

Grad opali i već izgubljeni
Ti za krepka ne daš mlada kneza,
Koji može mnogo bolje kralju
Poslužiti!

Zrinjski.

Ja Sigeta ne dam.

Osman-paša.

Nego voliš gledati pred njime
Nabijena sina svog na kolac?

Svi.

Oh!

Zrinjski.

Na kolac?! . . . Ne, ti to ne reče.

Osman-paša.

Sulejiman to je odlučio.

Zrinjski.

Mog Juraša? sina mog na kolac?

Svi.

To j' užasno!

Zrinjski.

Tom čovjeku groznom
Gdje je srce? gdje je srce, pitam,
Toj zvijeri u ljudskom obliku?. . . .
Oh, oh, ljudi, čuste li? na kolac!

(Pada na stolicu.)

Alapić.

B'jedan otac! krši mu se srce.

Papratović.

Al' boga mi, mrzne i u nama.

Sečujac.

Vi s krivcima samo postupate
Na taj zvjerski način, a postupit
Ne možete sa nevinim knezom,
Kog' u boju n'jeste zarobili,
No u lovu, i to iz zasjede

Osman-paša.

Vojevodo, dajem ti za pravo,
I ako je zasjeda u ratu
Dopuštena. Ja poslanstvo teško
Vršim danas, i da je do mene,

Pustio bih, valah, mladog kneza
Bez ikakva otkupa; nu znaješ
Osmanlije, oni će na kolac
Nabiti ga tako, da na njemu
Mučiće se nesrećnik tri dana,
Dok od muka i glada ne skonča.

Alapić.

Ha, Osmane grozni! takvu sliku
Predočavaš nesrećnomu ocu?

Zrinjski.

(Skače na noge.)

Živoga mi Boga, Osman-pašo,
Na nj i ja ću tebe nataknuti.
U rukama imam te. Za kolac
Nek je kolac, i za glavu glava.
O proklete Osmanlije, ovo
Vaš je nauk: kovarstvima svojim,
Sverjepstvima, svim grozama pakla
Potopiste svijet, okužiste
Čovječanstvo . . . ovo je vaš nauk.

Osman-paša.

Kneže Zrinjski, očajnu ti žalost
Ja dohvatam, poimam i jarost;
Nu na mene zašto da j' izliješ?
Ja ne dodjoh amo ni uhvaćen
Ni s dušmanskim kakvim umišljajem;
Tebi dodjoh na junačku vjeru,
Pod zaklonom osvećenog prava;
Dodjoh, pošto tvom vitezu jednom
I sestri mu i nedužnom drûgu
Il' dobavih, il' slobodu spremih,
A sa svojom veljom opasnošću;

Dodjoh najzad, kada sâm ne mogu
Tvog izbavit sina, da njegovog
Izbavljenja tebi put pokažem,
Pa zar mene tako da nagradiš?
Ti bi onda sto put grdji bio
I od samih Osmanlija, koje
Tol' žestoko žigošeš . . . bi, valah.

Zrinjski.

Bio proklet ovaj rat! oh proklet!

Sečujac.

Ukloni se, Osmane, za časak,
Da medj' sobom malo prozborimo.

(Osman se uklanja.)

Zrinjski.

Što g' ukloni, vojvodo? šta smisli?
Bi li mene i ti svjetovao
Da grad predam? Ne dam ga, znaj napr'jed:
Da su meni srce iščupali,
Manje bi me boljelo, no što me
I pomis'o samo na onaku
Smrt mog sina najmilijeg boli.
Grada ipak ne dam. Propao mi
B'jedni Juraš, propala sva djeca,
Dom propao čitav, grada ne dam.
Sa njime ću i ja skoro pasti,
Pa će tako biti konac svemu.

Sečujac.

Moj Nikola, za grad ti ne velim;
Nu izvesti valj'da ne ćeš pr'jetnju
Na nedužnom ovom poslaniku.
Isprati ga viteški; tim bolje
Možda biće i po Jura našeg.

Zrinjski.

Da g' ispratim? ne ću više da ga
Ni očima vidim; grozan mi je.
Svojim bolom i gnjevom zanesen
Izrek'o sam bezumnih riječi,
Nu pred mene da već ne izlazi.
Otpravi ga brže, Alapiću.

(Pokriva rukama lice.)

Ah, moj Jure! . . . Dolaz tog čovjeka
Medju Turke, znak je smrti tvoje!
Vidim, kako hvataju te, silom
Tjeraju ti zašiljeni kolac
Kroz tijelo, a ti . . . užasnuta
Staje mis'o . . . grozno, grozno, grozno! . . .
A ma, ljudi, imate li Boga?
Imate li srca? izbavite
Izbavite mog nesrećnog sina;
Kako vas je on ljubio, znate,
Izbav'te ga.

Papratović.

Kako, jadni kneže?

Zrinjski.

Da, načina nema . . . Ima, ipak.
Ko je junak, ko li je hrišćanin?
Pa da odmah u stan turski podje,
I iz puške ubije ga prije
Nego što ga nabiju na kolac.

Juranić.

Ja ću, kneže.

Zrinjski.

O po Bogu brate!
Milostivo učinićeš djelo.

Ja sam, vidiš, nesrećan toliko,
Da ubistvo svoga sina prosim
Kô najveću milost.

Sečujac.

Grdna jada!

Juranić.

Nek most odmah spuste, da izidjem.

Zrinjski.

Trči . . . Ali . . . stani Lovro . . . ti ćeš
Poginuti.

Juranić.

Ovdje ili tamo
Svakojako smrt me čeka. Idem.
(Čuje se grdan prasak.)

Zrinjski.

Šta bi ovo?

Sečujac.

Kao da zid pade.

Papratović.

Iz temelja grad se zaljuljao.
(Alapić u hitnji.)

Alapić.

Pošto bješe Osman izišao,
Potpališe Turci potkop, zemlja
Provali se u spoljašnjem gradu.
Iz provale suknu b'jesno plamen,
Popucaše bedemi obližnji,
I jedan se sruši. Oni što se
Tu desiše, odoše u vazduh,

A ranjeni popadaše drugi.
Strah i lelek stoji svuda.

Zrinjski.

Sad će
Na sve strane bit juriša. Za mnom.

(Svi odlete.)

Sečujac.

Da se tamo desih bar sa ženom
I sitnom mi djecom, skončao bih
Bio zgodno, zajedno sa njima;
A ovako, sto mu vjera! ne ću,
Kad ustreba, ni branit ih moći,
Ni osvetit. To ne ide tako.
Moram smislit pa ma kakav način,
Da pošteno umrem. Sto mu vjera!

(Odlazi.)

POJAVA ČETVRTA.

Poljana u spoljašnjem gradu. Blizu je mjesto provaljeno, ali se ne vidi. Na poljani leže neki ranjeni, pored kojih žene plaču. Dolaze svi vitezovi osim SEČUJCA.

Zrinjski.

Sve ranjene nosite odavdje,
Smjestite ih u grad unutrašnji,
Po kućama, u moj dvor, u toranj.

(To se vrši.)

Čim s' ugasi u potkopu vatra,
Iz njega će Turci pokuljati,
Uz bedeme drugi penjaće se,
A na prolom udaraće treći.

Ti, Ištvanfi, tu ostani s Čakom,
Sa Kečkešem i s ljudima vašim;
Daj dovući drvlja, slame, sve što
Zapaljiva nadje se u gradu,
I tim hrani što god dulje možeš
U potkopu plamen. A kada ti
Sve dogori, te izlete Turci,
Ubijaj ih, suzbijaj unutra,
Da zakrče potkop lešinama.
Povjeravam Gaši i Oršiću
Južni bedem, a zapadni vama,
Juraniću i Papratoviću.
Ja sam idem s mojima na prolom,
Da odbijam nasrtaje, koji
Najžešći će tamo biti. Braćo,
Držimo se na sve strane hrabro,
A ako bi do nevolje došlo,
Grad nutrašnji sklonište je svima.
Ah, moj Lovro, od pothvata tvoga
Sad ne može ništa biti. Juri
Nek milosni Bog pomogne! Zbogom.

(Svi se razilaze.)

POJAVA PETA.

Nastupa na poljani živ pokret ljudi i žena. Nose grede, naviljaka slame, vode i t. d. Čuje se boj svuda na okolo.

JURANIĆ, PAPRATOVIĆ, ALAPIĆ, ORŠIĆ i ZRINJSKI.
Kasnije FERHAD-PAŠA.

Prvi gradjanin.

Noge su mi kao podsječene,
Spusti na tle gredu tu, da dahnem.
Ti topovi ako m' i poštede,
Ogluhnuću od rikanja njinog.

Drugi gradjanin.

I topovi, i puške, i str'jele,
Vika: Alah! i klicanje: Jezus!
Pa sad evo i praskanje vatre,
Tek ako je ovako u paklu.
Hajde diži, pa nosimo dalje.

(Odlaze.)

Prva žena.

Vode, vode! južni kraj je grada
Sav planuo.

Treći gradjanin.

I na zapadnome
Dim se diže! požar, požar svuda!

(Otide.)

Druga žena.

(S vodom.)

Ni voda ga sva almaška ne bi
Pogasila.

(Otide.)

Dijete sa babom.

Bjež'mo, babo, bjež'mo.

(Odlaze.)

(Sa zapadne strane dolazi Juranić i Papratović sa golim sabljama u ruci; uz njih su vojnici usplahireni.)

Papratović.

Suzbiše nas, bedem prevališe,
Pāše mnogi naši. Ali, Lovro,
Ne dajmo se; opet na njih juriš.

Juranić.

Hajd', sokole, opet. Ko je junak,
Nek udari s nama.

Vojnici.

(Idući za njima.)

Slava krstu!

(Dolaze Alapić i Oršić s južne strane.)

Alapić.

Ha! žestoka boja! . . . Ti si ranjen!

Oršić.

Još mahati mogu sabljom; juriš!

Alapić.

Kud? u plamen! . . . taj nas j' otjerao,
A nijesu Turci.

Oršić.

Turci će se
Iza njega brzo pojaviti.

Alapić.

I tad ćemo dočekat ih ovdje.
Gle! Zrinjskove nose ranjenike.
Šta knez radi tamo?

Ranjenik.

(Prolazeći.)

Sa proloma
Već ga dvaput potisnuli Turci,
I on dvaput kroz prolom ih vanka
Istisnuo.

(Otide.)

Alapić.

Za njega se bojim:
Štedio se nije nikad, sada
Još će manje očajan onako.

Oršić.

Ulicom se onom načinio
Svod ognjeni od kuća što gore,
A neki se ispod svoda hitno
Probijaju.

Alapić.

Naši su: Juranić
Sa drugarom i nešto vojnika.

Juranić.

Jedva smo se živi proturili.
Gle! i vi ste ovdje? društvo vam je
Umaljeno! Opasno stojimo.

Papratović.

Gdje je Zrinjski? je l' još na prolomu?

Alapić.

Uv'jek tamo kano stanac kamen.

Papratović.

Grad spoljašnji sav je u plamenu,
Svud bedeme Turci prevaljuju;
Ako brže ne odstupi, on će
Bit' odsječen od nas i poginut',
Il' u vatri, il' od turske sablje.
Leti, to mu javi.

Alapić.

Poznaješ ga,
Ne će htjeti.

Papratović.

Mora. Hodi sa mnom.

(Svijet bježi; čuje se vika: Alah!)

Juranić.

Na most, na most, u grad unutrašnji.
A mi, braćo, svi na Turke složno:
Za krst i za kralja!

Vojnici.

(Lete za njim i kliču:)

Ura!

Turci.

(Iz daleka viču:)

Alah!

(Dolaze Alapić, Papratović i Zrinjski sa svojim vojnicima.)

Zrinjski.

Još nikada ovako nijesam
Uzmicao; da bi u vas oba
Udarila munja, što mi ove
Zaplašiste neustrašne borce!
Tu stanimo, da bar koju glavu
Još ods'ječem; ispod moje sablje
Mnoge danas odletješe, ali
Još sam žedan pogane im krvi.
Tamo vidim, da se naši bore;
Idem k njima, a vi kad odotud
Sad nagrnu Turci, oprite se
S vojnicima mojim.

(Otide.)

Alapić.

Poginuće!
Poginuće!

Papratović.

Svako je junaštvo
Već zališno, i vrijeme krajnje
Da s' odavdje povučemo.

Alapić.

Turci
Sa proloma žurnim krokom idu.
Zadrži ih ti, Papratoviću,
Dokle kneza trgnem ja iz boja.

Papratović.

Jošte jednom, hrabro napr'jed, ljudi!

(On udara. Zrinjski se vraća, a za njim Juranić i Oršić sa svojim borcima.)

Zrinjski.

Alapiću, sad na most!

Alapić.

Ti prvi;
Prethodi nam, inače mi ovdje
Daćemo se svi ubiti.

Juranić.

Kneže,
Ti, ti prvi.

Zrinjski.

Onda na most za mnom.

(Odlaze. Papratović odstupajući zadržava svoje gotove da bježe.)

Papratović.

Ne bojte se, no uredno k mostu
Odstupajte.

Prvi vojnik.

Most je sav zakrčen,
A Turci nas sustižu.

Papratović.

Ja moram
Prokrčit vam stazu.

(On ide naprijed k mostu i iščezava; ali zadnji vojnici još se vide, a Turci u masi dolaze.)

Ferhad-paša.

Drž' se, krste!
Sa njima se, Turci, izm'ješajmo,
Da zajedno unidjemo u grad. —
Ha! digoše kleti most! Al' ovi
Zaostaše. Sve ih is'jecimo.

Prvi vojnik.

Ginut nam je, ali ćemo skupo
Prodati vam glave.

Drugi vojnik.

Smrt u Turke!

(Napadaju jedni na druge. Zavjesa pada.)

PETI ČIN.

POJAVA PRVA.

Soba. Na stolu ima više papira, a drugi papiri leže oko stola na zemlji. ZRINJSKI za stolom sjedi udubljen u žalosti.

Zrinjski.

Moj, moj Juraš! moj nesrećni Juraš!...
Jamačno je svršio do sada;
Jamačno je mučeći na kócu
Smrtne muke proklinjao oca,
Što ga' nije izbaviti htio,
A mogaše. Pa sva žrtva na što?
Da ne više, no četiri dana
Grad održim. Rug užasan kobi!

(Ustaje lupnuv o sto rukom.)

Ne ću više na njega da mislim,
Ni na njega, ni drugu mi djecu,
Ni kneginju tužnu. — Dom, dom Zrinjskog!
Sve taština ljudska, sve taština;
Dom je svjema t'jesan grob i mračan,
A ta slava šum prolazna vjetra.
To uvidjam na posljednjem času.

*

POJAVA DRUGA.

Predjašnji. Stupa na vrata pribjega BOŠNJAK.

Zrinjski.

Zvao sam te, zemljače; vješt čovjek
I odvažan, od kad si u Siget
Uskočio, zadužio si me
Uslugama mnogim; jednu da mi
Još učiniš.

Bošnjak.

Sluga sam ti uv'jek.

Zrinjski.

Ti znaš turski, još navuci tursko
I od'jelo, pa se na konopcu
Niz bedeme spusti, kao da si
Zarobljenik, koji od nas bježi.
Kada budeš u taboru turskom
Doznati ćeš, šta bi s mojim sinom
Ako visi jošte živ na kócu,
Noću g' ubij, a visi li mrtav,
Kradimice tijelo mu skini
I duboko pokopaj u zemlju,
Da se njime gavrani ne hrane.

Bošnjak.

To ć' učinit, ma stalo me glave.

Zrinjski.

Odmah za tim priliku uluči
I odjezdi u Gjur caru Maksu;
U ruke ćeš predat mu to pismo.
Kad to svršiš, okreni se pravo
K zamku Zrinju i kneginji predaj
Ovo drugo. Kod nje i ostaćeš. —

Evo t' ovdje pet stotin' zlatica,
Neka ti se u potrebi nadju.

Bošnjak.

Sv'jetli kneže, to je velik novac.

Zrinjski.

Nije velik za usluge tvoje;
Dovrši ih, pa ti srećan bio.

Bošnjak.

Desnicu ti ljubim.

Zrinjski.

Put ti srećan.

(Odlazi Bošnjak.)

Care Makse, kod tolike vojske
Pustio si da propadne Siget!
Ja sam dugo upirao k Gjuru
Željan pogled, bi li t' ugledao,
Hrabrio sam do posljednjeg časa
Ove vjerne viteze ti nadom,
Ali ti ne dodje. Za pad grada
Sad Zrinjskoga kriviti ne možeš;
A ne krivim ni ja tebe uprav;
To je glupih tvojih savjetnika
Djelo sramno, nepojmljivo djelo;
Njih upitaj, zašto ključ Ugarske
Iz carskih ti istrgavši ruka
Baciše ga Turcima pred noge. —
Sav spoljašnji posao opremih;
Ostaju mi sada unutrašnji.

(Uzimlje sa stola papir.)

Sâm ovaj sam spisak zaht'jevao,
A mrzi me da ga čitam . . . ipak
Moram znati, s kime na smrt idem.

(Čita :)

„Od vojvoda sposobnih za borbu
Još ostaju Alapić i Kobač,
Papratović, Oršić i Patačić,
A od mladjih plemića Ištvanfi,
Novak, Kečkeš, Juranić i Čaki."
I već niko! gdje su oni drugi?
Gdje toliki moji sokolovi?
Svi u crnu polegoše zemlju!
Junačko je jedno pokoljenje
Sve satrto. Užas! . . . A koliko
Još od prostih boraca je živo? . . .
Ni tri pune stotine! a bjehu
Tri tisuće! i boraca kakvih!
Ja načinih oko sebe pustoš!
Al' ujedno i Turcima groblje,
Strašno groblje, koga kad se sjete,
Morati će uv'jek da se zgroze:
Njih do tridest tisuća je palo,
I Boga mi, sve junaka vrlih. —
Nek se danas završi ta duga
Kobna žrtva. — Već se radja sunce.
Sa istoka sad me obasjavaš,
Al' ni zaći ne ćeš, a krvavu
Obasjaćeš moju tjelesinu.

POJAVA TREĆA.

ZRINJSKI. Ulazi hitno ČRNKO.

Črnko.

Gospodaru, od ognjenih str'jela
I gjuladi, što bacaju Turci,
Plamen nam se prihvatio krova,
I počinje širit se po gradu.
Gasiti ga moramo što brže.

Zrinjski.

O moj Črnko, svakojako drugi,
I to skoro proždr'ječe nas plamen.
To ne gasi, nek slobodno gori;
Nego trči te mi zovni Gašu.
A za tim ćeš amo donijeti
Sve haljine moje skupocjene,
Sve oružje, sve nakite vojne,
Zlato, srebro i kamenje drago.

Črnko.

Da donesem amo, il' da sklonim
U podrume?

Zrinjski.

(Sa osmjehom.)

Ne, ne, Črnko; amo.
Što izbeči oči? požuri se.

Črnko.

(Odlazeći, za se.)

Kuku meni! vidim već šta smjera.

Zrinjski.

Kao da se domišlja . . . Moj Črnko!
Nije za boj vr'jedan, nu razuman,
I u službi okretan, a meni
Sa svim odan kao vjerno pseto.

(Dolazi Alapić.)

Alapić.

Još ne svladah požar. Turci hoće,
Moj ujače, da te živa sprže;
Ukloni se što brže odavdje.

Zrinjski.

To i hoću. Ti medju tim izdaj
Odmah nalog, da što god u gradu
Ima naših znaka i zastava,
Sve to snesu na poljanu gradsku,
I na jednu gomilu tu metnu.
Jedna samo i to crna, nek se
Kô znak smrti istakne na kuli.
Valja da mi na poljanu skupiš
Sve gradjane s njinim porodicam,
A postaviš borce u red bojni.
Nek Serečen iznutra do vrata
Top veliki prema mostu smjesti
I sa st'jenjem zapaljenim čeka.
Gledaj, Gašo, da kad dodjem tamo
Sve zatečem u potpunom redu.

(Odlazi Alapić.)

POJAVA ČETVRTA.

ZRINJSKI. ČRNKO donosi sa momcima haljine, oklope, kacige, sablje, štitove i kutije razne veličine.

Zrinjski.

Sve tu, na tle, spustite. Vi, momci,
Sad podjite pravo na poljanu,
A ostaće Črnko da m' obuče.

Črnko.

Kakvu hoćeš haljinu da metneš?

Zrinjski.

(Tužno.)

Taj sam oklop nosio na sebi
Kad mlad bijah u svim bojevima! . . .
Ovaj drugi kad sa vode Rinje
Valjano sam Turke otpravio,
A taj tamo u boju pod Peštom.
L'jepi li su ono bili dani! . . .
Bili, pa i prošli . . . Danas ne ću
Ni oklopa, ni kacige tvrde,
Nego daj mi haljinu, u kojoj
Na velike svečanosti idjah.

Črnko.

Je li ovu?

Zrinjski.

Šta si zbunjen? onu,
Onu tamo. Ja i danas idem
Na svečanost, i to najslavniju,
Pa najbolje ta mi dolikuje.

(Črnko mu navlači haljinu.)

I dolama i ječerma, vidiš,
Prekrasne su, a za čudo lake.
Sad m' izvadi dragocjeni lanac
Pa objesi o vrat . . . Kan' da drkćeš!
Il' te plaši ova turska buka?
A ja mišljah da si je već svik'o.
Dodaj samur-kalpak s perjanicom,
Kojoj spr'jeda sija dragi kamen.
Turci bi se oko njega samo
Pokrvili. Šta veliš? . . . ti šutiš.

(Črnko otire oči.)

Sad još, Črnko pripaši mi sablju.
Ovu ne ću . . . Daj mi tu. Do duše,

Lagana je, ali se napila
Mnogo puta turske krvi, pa će
Napit' se je još i danas . . . Koji
Od štitova mojih najlakši je? . . .
Biće ovaj. Eto sam obučen.

(Ide pred ogledalo.)

Vjera i Bog! opremi me danas
Kan' da idem u svatove kitne. —
A šta ćemo s tim stvarima drugim?
Sve ih odmah nosi na poljanu,
I gdje vidiš zastave, tu smjesti;
Pa čim mene opaziš da idem,
Sve potpali, nek izgori. Zbogom . . .
Zaboravih jedno: gdje su novci?
Svaki svitak sto dukata ima;
Daj mi jedan. Dovoljan će biti
Da Turcima platim brodarinu.

(Meće svitak u njedra. Črnko jecajući baca se preda nj.)

Šta to radiš?

Črnko.

O moj gospodaru,
Ti polaziš na smrt!

Zrinjski.

Bolje reci,
O moj Črnko, polazim na život
Vječne slave . . . Bi l' ti žao bilo? . . .
Ustaj, daj mi, vjerna slugo, ruku;
Na službi ti i ljubavi hvala.

(Otide brzo, da sakrije svoje uzbudjenje. Črnko za njim gušeći se od plača.)

POJAVA PETA.

Poljana gradska. Tu sa desne strane stoje u redu čete vojnika sa spuštenim puškama. Pred njom su vojvode u krugu. U dnu na srijedi stoji narod obojega spola sa djecom; njima iza ledja diže se kula sa prozorom. Na desnoj strani gradska su vrata i top na njih naperen, a do topa SEREČEN. Od čete do topa sav je prostor prazan. Dolazi jedan vojnik noseći crnu zastavu, i staje pred četu.

PAPRATOVIĆ, ALAPIĆ, JURANIĆ i LJEPOSAVA.

Papratović.

Sa pucanjem Turci prestadoše,
Od kada im grad ne odgovara.

Alapić.

Pred olujom uv'jek je tišina.

Juranić.

Tek oluja što puknula nije:
Guste im se čete već za juriš
Uredjuju, i krenuće skoro.

Papratović.

Trebalo bi, da j' i knez već ovdje.

Alapić.

Zna on kad će doći.

Papratović.

I ne zna se
Jošte ništa za Juraša?

Alapić.

Ništa.

Papratović.

Padaju nam pisma na str'jelama!
Da Sulejman nije istrosio
Sve strelivo, pa pismima tuče?

Juranić.

De, vidimo, što nam dobri Turci
Poručuju.

(Kupe pisma.)

Hrvatski je ovo
Napisano . . . Poruka je krasna!

Alapić.

Ovo moje magjarski; ti, Čaki,
Proučiti znaćeš ga.

Papratović.

A ovo
Njemački je, i svjetuje bratski,
Da predajom izbavimo glave.

Alapić.

Onda glase sva jednako. Ja ću
S mojim 'vako.

(Cijepa ga.)

Juranić.

Mi ćemo to isto.

Prva žena.

Šta čekamo ovdje? od onuda
Vatra nam se primiče sve više.

Prvi gradjanin.

Šuti, kneza valja dočekati.

Druga žena.

A šta će nam pomoći i on sada?
U gradu nam vatra, glad, očajnost,
A do grada Turci kô zvjerinje.

Jedno dijete.

Jao, jao, gladan sam!

Druga žena.

O jadno
D'jete moje, kako da t' pomognem?
Svoj posljednji zalogaj ti dadoh.
Sestre, da li koja od vas ima
I mrvicu hljeba.

Prva žena.

Ta zar ne znaš,
Da od juče i ne vidjesmo ga?
Od glada se jedva na nogama
Sve držimo.

Treća žena.

Malo prije vidjeh
Jednog oca sa četvero djece
Gdje s' od glada bacio u vatru.

Druga žena.

Strašno! Bože, ti se na nas smiluj!
Dolazi nam Ljeposava, laka
Kao lepir! E, ta ima hljeba.

(Dolazi Ljeposava.)

Ljeposava.

Sve djevojke, žene sa dječicom,
Slabi starci, što god bolesno je
I oružja nositi ne može,
K sebi zove otac moj na kulu.

Druga žena.

Bog živio vojvodu Sečujca!
Svi na kulu; biće hljeba tamo.

(Mnoge žene, djeca i starci odlaze.)

Juranić.

Stani, L'jepa.

Ljeposava.

A očima ja te
Svuda tražim. Hoćete li sada
Izletjeti?

Juranić.

Ne znam; nu šta drugo
I ostaje?

Ljeposava.

Tu će biti konac!

Juranić.

Ne boj mi se.

Ljeposava.

Žao mi je, Lovro,
Umrijeti; a zbog tebe samo.

Juranić.

Bog je velik. A šta ti na kuli
Namjerava otac?

Ljeposava.

Iz topova
Hoće da se do krajnosti brani,
A ja da mu topnik budem.

Juranić.

To je
Još najbolje. Idi, dušo moja.
Da ti čelo poljubim.

Ljeposava.

Ah, Lovro

(Baci se Juraniću na grudi.)

Juranić.

Čujem trube; knez dolazi; idi —
To samrtni poljubac je bio!
San ljubavi iščeznu mi s njome.

(Ljeposava odlazi, a Juranić se vraća drugovima brišući suzu. Č
se iznutra Zrinjskoga glas.)

Zrinjski.

Što naručih, Črnko? ne okl'jevaj;
Sve te stvari odmah da zapališ.

POJAVA ŠESTA.

Predjašnji, a kašnje SEČUJAC i LJEPOSAVA. Ulazi ZRINJSKI uz savršen muk. Vojnici ga pozdravljaju samo noseći oružje pred prsi, a vojvode golim sabljama. Knez praćen Alapićem prolazi ispred vojske i gradjana, ide na top i gleda, je li dobro naperen na vrata, pa ide na sredinu i veli ALAPIĆU.

Zrinjski.

Sve j' u redu . . . Jeste li svi ovdje?

Alapić.

Samo nešto staraca i žena
Sa djecom se sklonilo na kulu.

Zrinjski.

A Sečujac gdje je?

Alapić.

Eto g' uprav'
Gdje od tuda dolazi sa ćerkom.

Zrinjski.

Za njega sam najviše u brizi.

(Zrinjski ide Sečujcu na susret.)

Sečujac.

Sto mu vjera, Nikola! što dade
Izgorjeti te zastave krasne?

Zrinjski.

Bi li htio da okite njima
Svoj stan Turci? Sa zastavam, vidiš,

Izgorjeće i haljine moje,
I oružje, što god ovdje imam.
Razum'ješ li sada?

Sečujac.

Razumijem,
Razumijem, Nikola; daj ruku.

Zrinjski.

Evo ti je. — Sad me časkom pusti
Da prozborim koju momčadiji.

(Staje pred vojsku.)

Hrabra braćo, evo nas još jednom
Na sastanku junačkom, i to je
Posljednji nam sastanak na zemlji.
Zakletvu ste meni položenu
Kô svetinju vjerno održali;
Grad braniste sve stopu po stopu,
Deset glava uzeste za jednu,
Učiniste što god smrtni ljudi
Učiniti mogu. Kralj, sv'jet čitav
Divi vam se, a svakomu od vas
Kad se bude ime spominjalo,
Najdalji će hrvatski potomci
Otkriv glavu, ushićeno reći:
„I taj junak branio je Siget."
Nu hrabrosti ljudskoj ima kraja,
Siget dalje braniti se ne da;
Glad, žedj, plamen stegoše nas ljuto
U posljednjem kutašcu mu ovom,
Te nam drugo ne ostaje, nego
Da sprženi svi pomremo ovdje,
Il' krvave gradske razvaline
Zalijemo posljednjom nam krvlju,

Pa jurnuvši složno svi u Turke,
Da smrt časnu nadjemo med njima.
Šta volite?

Sečujac.

Sto mu vjera, kneže!
Šta i pitaš? valj'da mi nijesmo
Otpočeli kô dobri junaci
Da svršimo kao kukavice!

Papratović.

Svi do jednog s oružjem u ruci
Umr'jećemo.

Svi.

Svi do jednog; juriš!

Zrinjski.

Čujem glase, kakve nekada je
Kralj Leonid slušao u klancu
Termopilskom, kada Ksersom stegnu
Svog oružja ne položi, nego
Umr'je slavno s trista slavnih drúga.
Vidim ovdje staru Kartagenu,
Na obranu koje ustadoše
Mladi, stari, djevojke i djeca,
Pa kada je sva odbrane sila
Iscrpena bila,
Te s' Azdrubal preda Rimljanima,
Žena mu se s dva sinčića baci
Sa vrh krova dvora svog u vatru,
Kunući ga gnjevna, očajana;
I Rimljani u grad tek udjoše
Na gomilu pepela da sjednu.

Sečujac.

Takovima i ja skidam kapu.

Svi.

Njima slava! a mi juriš, kneže.

Zrinjski.

Od mene vam i od kralja hvala! —
O malena četo besmrtnička,
Sada svoje redove rastvori,
Da sve žene, koje su još ovdje,
U sredinu primiš — Moj Sećujče,
Ti, slab tako, ni tamo ne možeš!

Sečujac.

Ne brini se, Nikola, za mene,
Ja mjestance svoje već pronadjoh

Zrinjski.

Gdje, moj Mato?!

Sečujac.

Onu kulu, vidiš;
Već je tamo žena mi sa djecom
I sa drugom nejači. Čim bahneš
Ti u Turke, sto mu vjera! prah ću
Potpaliti što je tamo smješten,
Pa sa njima skoknuti u vazduh.
Osvetiću tako bar i tebe.

Zrinjski.

Ah, Matija! to l' si naumio!

Sečujac.

Nego da me zakolju kô mačku?

Zrinjski.

Moj junače divni! prijatelju! . . .
Najpotonje da se zagrlimo.

(Grli ga.)

Sečujac.

Sto mu vjera! nešto mi je teško
Oko srca . . . Ha! . . . Nikola, zbogom. —
Gdje si d'jete, hitajmo na kulu.
Kog' očima tražiš? . . . a da, njega. . . .
Zaboravih.

(Juranić hita Ljeposavi, ona mu se vješa o vrat.)

Juranić.

L'jepa!

Ljeposava.

Juraniću! . . .
Zar ovako?

Juranić.

Sudjeno j' ovako,
Sudjeno nam bilo.

Ljeposava.

Strašna sudba!

Juranić.

Ne mogosmo združit se na zemlji
Nu zajedno barem obadvoje
Na nebo letimo.

Ljeposava.

Da, na nebo . . .
Tam' je slava, tamo ljubav vječna . . .
O moj Lovro, do vidjenja tamo.

(Istrgne se, da se vrati ocu)

Sečujac.

A desnicu ne poljubi knezu?

Zrinjski.

Zbogom, moja djevojko! rijetki
I ljepote i vrline cv'jete,
Tebe žalim.

Sečujac.

Hajd'mo sad. — Čuj, Niko,
Ne otvoraj vrata, dok s' ne popnem.

(Odlaze. Zrinjski ganuto gleda za njima, pa se okreće k **vojnicima.**)

Alapić.

Moj ujače, da t' cjelujem ruku.

Zrinjski.

Na srce mi, Gašo moj, na srce. —
Svi, svi amo, vitezovi moji.

(Grli se sa svima.)

Do kraja smo dužnost ispunili,
Sad možemo mirno umrijeti. —
Opraštam se i sa svjema vama,
Hrabri borci, gradjani i sestre;
Sve na svome odnosim vas srcu.

Glasovi.

S tobom ćemo i u božje krilo.

Zrinjski.

Nek je dosta. Bismo za čas ljudi,
Postanimo na novo junaci.

Papratović.

Na što sada u samrtnoj borbi
Oklopi nam teški? ja svoj bacam.
Ovako ću mnogo lakši biti.

Juranić.

Bacamo ga i mi svi; na našeg
Junačkog se kneza ùglêdamo.

Prva žena.

A mi ćemo žene poginuti
Bijuć se do muževa svojih.

Zrinjski.

Pade str'jela s pismom! . . . šta li glasi?

Alapić.

Glasiće ti što i nama, kad ih
Malo prije dobacise.

Zrinjski.

Bože! . . .
Pročitah li dobro?

Juranić.

Šta l' će biti?!

Zrinjski.

Doista je tako.

Alapić.

Šta je, kneže?

Zrinjski.

Ko je velik kao Bog! . . . Ti čitaj,
Juraniću, glasno, da svak čuje.

Juranić.

(Čita :)

Juraš Zrinjski živ je, zdrav na domu;
Predajte se, ne prezajte više,
Car Sulejman otiš'o je Bogu.

Sečujac.

(S kule.)

Sulejiman umr'o, a živ Juraš!
Čestitam ti, kneže.

Svi.

Ura, ura!

Zrinjski.

Koji god si, što nam take v'jesti
Sad dostavi, bio srećan uv'jek!

Juranić.

Nije drugi niko nego vrli
Osman-paša.

Zrinjski.

Il' on, il' moj Bošnjak. —
O junaci, braćo, ove v'jesti
U pošljednjem času nebesko su
Našoj duši pričešće, pa njime
Ohrabreni krenimo se na smrt.

(Uzimlje od vojnika zastavu.)

Juraniću, tebi povjeravam
Tu zastavu; preda mnom je nosi
Neustrašiv kako s' uv'jek bio;
A pred svima ići će knez Zrinjski.

(Izvlači sablju.)

Sečujac.

(Sa kule.)

Zrinjskom slava!

Svi.

Juriš, juriš, juriš!

Zrinjski.

Nek do vrata šest gradjana stanu,
Da most spuste; a taj netom padne,
Svi na polje posukljajte za mnom.

(Prema kuli.)

Odoh, Mato, zbogom. — A vi pozor!
Dolje s mostom . . . Serečene, pali!

(Top puca; Turci urliču na polju.)

Sečujac.

Popadaše, Nikola, kô pljeva;
Krvavu si stazu otvorio,
U nju jurni.

Zrinjski.

Ne još. Serečene,
Top napuni opet. — Pošto pukne
I taj drugi, jurnućemo, braćo.

(Juranić stoji do topa.)

Juranić.

Serečena eno mrtva.

Zrinjski.

Mrtva?

Juranić.

A k vratima Turci opet sukću.

Zrinjski.

Onda juriš, u Hristovo ime!

Osman-paša.

(S vrata.)

Ne, ne kneže, ne pogini ludo,
No predaj se, tako ti junaštva!

Zrinjski.

Zrinjski gine, a ne predaje se.
Ukloni se, Osman-pašo. Juriš!

(Odjure svi za njim vičući: U Hristovo ime! Čuje se žestok boj.

Sečujac.

(Na kuli.)

Ne još, ne još, d'jete, nek najprije
Na poljanu Turci pokuljaju.

(Nagrću Turci vičući veselo: Alah! Ferhad-paša dolazi s golom sabljom u ruci.)

Ferhad-paša.

Knez je pao pogodjen u čelo,
I zastavnik pao; svi padoše. —
Ovdje nikog nema. Naš je Siget!

Sečujac.

Nek je srećno! eto vam ga, Turci!
(Čuje se strašna eksplozija. Pada zavjesa.)

KONAC.

POGOVOR.

iše mi se puta nametala misao da dramatis Sigetskog junaka; ali me je od toga pc hvata uvijek odvraćala pomisao, da je to predmet čisto epičan, kojim se vrlo teško postizava dramatski efekt na glumištu. Istina da sam već istjerao iz epičnih predmeta više drama i jednu tragediju, koje je kritika dobro predusrela, ali priznajem, da sam se bojao zagristi još jedan put u tu kiselu jabuku.

Zrinjski mi ipak nije davao mira; učinih mu mjesta u mojim: „Iskricama moralnim i političnim“ skoro štampanim; ali mi tu mršavo izgledaše; čisto mi se činjaše da ga gledam, gdje mi se podsmijeva. Najposlije rasrdim se te stanem sebi dovikivati: „Pa dokle ćemo ovako? Zrinjski junak a ja kukavica; bježim ispred njega žešće nego što bježahu Turci! E, Nikola, ne dam ti se, Boga mi; uhvatiću se s tobom u koštac, pa kud puklo, da puklo; ako me i posiječeš, bar ću poginuti od dobra junaka“.

Saopćim svoju odluku kumu mi Gjoki *Popoviću*, na čije mišljenje ja mnogo polažem. Reče mi: „Predmet je lijep, ali nezgodan, pun teškoća; da bi bar neke otklonio, zbij dramu u tri čina.“ — „Šta? da moga Nikolu obučem u tako uzane haljine? aja, ja hoću punih pet činova.“ Pišem u Zagreb svome pobratimu Adolfu *Veberu*, te mi on dostavi

Mesićevo djelo o Zrinjskome. Doznam medju tim je prije mnogo godina njemački dramatičar rner izdao o istom predmetu jednu tragediju. djavola! ne znajući njemački, ne mogu ga ni očitati, pa bi lako bilo da u predmetu istorijskom, o što je ovaj, naidjem na iste momente, i što je još gore, da ih od prilike jednako izvedem, te bi se viknulo na plagijat. Traži Körnera, i nadjem ga u zeta mi Dušana *Živanovića*, koji mi njegovu tragediju na izust prevede.

Ova me je tragedija slabo zadovoljila. Da bi je dramatskim začinom oplodio, pisac je upotrebio ljubav kao glavni začin. Istina da je ljubav najnježnija i najstrašnija čovjekova strast, istina da ona dramatskomu piscu pruža, ako je iole vješt, lako kao i uspješno orudje; ali se sa upotrebljavanjem toga orudja do zla boga pretjeruje; ljubav se svuda trpa, i ondje gdje je razum odbija. Körneru je zbog nje trebalo da se Zrinjski zatvori u obsadjeni Siget sa ženom i ćerkom! Tim se on pokazuje slabomoćan muž i otac, kao i kratkovidan vojvoda, a istorija ga ne predstavlja takovim. On se u Siget sam zatvorio, ne hotjevši izložiti opasnosti svoju porodicu. Inače ljubav u opće ne kadrira najbolje u predmetima erojičnim, ona im je disonancija; a kad se i upotrebi, valja da je sporedna, kratkim nu jakim potezima obilježena, kakvi su prirodni erojičnim naravima. Tako se ne potire onaj *moralni sklad*, koji je potreban ljepoti svakog umjetničkog tvora. Körnerova je ljubav izvedena u njemačkom sentimentalnom tonu, pa i mnogo mjesta zauzima. Ljubav se u Slovena javlja svojim osobitim tonom; pa i u njih taj nije svuda jednak; od njihova sjevera do juga pruža se ljestvica, u

osnovi istih ali u modulacijama raz
valja da traži slovenski psiholog u
nom razvitku, u savremenim okoln
plemena, pa da to prirodno udešav
tom karakteru. U obziru na karakter
srećniji bio u crtanju turskih nego li
Nijemci nas mučno shvataju. To se vidi i
dijalogu, koji je u njega po duhu njemač
naš. Nu mana je mnogo veća u tome, što s
gediji mnogo govori a malo radi.

Ovi i drugi nedostaci, koji mi padoše u
dadoše mi povoda, da razmišljam, kakve bih d
matične življe ja mogao najpodesnije unijeti u svoj
dramu. Odgovor je bio brzo gotov: te življe valja
tražiti u pojavima duha porodičnog i društvenog
južnih Slovena, nada sve Hrvata, za Zrinjskovih
vremena.

Društveni slovenski život u srednjem vijeku odlikovao se ratobornim duhom, poniklim iz ljuta borenja s okolnim narodima, a oblagorodjenim do plemenita viteštva koliko blagom slovenskom naravlju toliko i hrišćanskim zadahom; odlikovao se i odanošću zavičaju, kralju i vjeri, koja se oštrila svojim trvenjem sa Islamom. U domaćem životu, pored spolne ljubavi, vladali su nježni osjećaji roditeljski i dječiji, a isticala se, pored pobratimstva, kao našinska osobita crta, ljubav sestre prema bratu. Pred ovom je često i spolna ljubav blijedjela. Ta se osobita crta zrcali ća i u našim narodnim pjesmama. Ne budući je istakao u svojim predjašnjim dramama, riješim se da je istaknem u ovoj. Za to u licu Ljeposave to čustvo nadvisuje i očinu ljubav u Zrinjskoga, i sinovlju u Juraša, i samu njenu ljubav k zaručniku Juraniću. Ali svi ti nježni

ı čeliče se ovdje, u nekoga više a u
krepkim pojmovima iz javnoga
se tako neoslabljen održao opći tip
mora biti erojičan.

aša je ljubav prema ocu djetinjski meka, ıaba. On bi htio da je uz njega i u najvećoj sti, ma i poginuo. U oca se ljubav javlja ne ńa nego činom; on hoće po što po to da ga ɔni iz Sigeta, kako bi, slobodan od svake očinske ̣eokupacije, bio krepčiji u vršenju svoje vojničke dužnosti. On je pred sinom dosta krut; ali mu se žalost pojavljuje, pošto se s njim oprosti. Ta žalost jaka prodire, kad mu je sin od Turaka uhvaćen, a dovodi ga u izumljenje, kad mu se kaže da će mu Turci nabiti sina na kolac, ako grada ne preda. Tad mu se u duši podiže sva bura očinskih osjećanja, koja dodjoše u sukob sa pojmom vojničke mu dužnosti. Taj pojam ipak nadvladjuje, a da bi sinu uštedio groznu smrt na kocu, šilje odmah Juranića u stan turski, da ga ubije iz puške. Ali kad mu se u isti mah javlja, da su Turci zapalili podzemni prokop u gradu, on preporučuje sina božjoj milosti, pa trči tamo da otkloni opasnost. Tako je uz očinsku ljubav spasen patriotski erojizam.

Vojvoda Sečujac, koga bolest osudjuje na neradnju, otac je tvrdjega srca; ali opet bez srca nije. On je u svemu okoreli vojnik, i kad je potresen kakvim osjećanjem, bilo mekšim, bilo žalosnim ili junačkim, ponajviše ga izjavljuje svojom uzrječicom: *sto mu vjera!* Po istoriji Turci su ga ubili u postelji, a ženu mu i djecu odvukli u ropstvo. Taki konac onakog junaka meni se nije svidio za dramu; u ovoj Sečujac, ne mogući ni svoje obraniti, ni s drugima poginuti u posljednjem izletu, rješava

se na ne manje junačku smrt: on se povlači s porodicom u kulu, s kojom odleti u vazduh, doviknuvši Ferhad-paši, koji veselo kliče: *„naš je Siget!“* ona ljuti sarkazam pun očajničke osvete: *„Srećno bilo! eto vam ga Turci!“*

Ljeposava je odana kći, vrsna zaručnica, ali pokretač svakom njenom djelu ljubav je prema bratu. Za to se pojunačila, za to je s Mlečaninom slijepo otišla u turski stan, da ga izbavi iz ropstva. Tamo uvidjevši u kakvu je zamku upala, ne gubi duha, nego se odvažno izbavlja, a Mlečanina upropašćuje. Ljubav ovog varalice i svjetske skitnice žestoka je kao u južnjaka, a sensualna kao u obična vojnika. Ona je kontrast čistoj i tihoj ljubavi Ljeposavinoj.

Da bi slika Sigetske katastrofe bila cijela, valjalo je i turski živalj izvesti na glumište. Izvodeći ga gledao sam da sa nekoliko glavnih poteza nacrtam taj živalj, a više svega da njim još življe istaknem junaštvo sigetskih branilaca. Za to sam malo opširnije razvio dva karaktera: Sulejmana, čista Osmanlije, i Osman-paše, bosanskog poturčenjaka. Svak će lako shvatiti izmedju njih dvojice razliku, koja dolazi od različite krvi, a jedne vjere.

Čisto dramatski dirljivi efekti, koji su plod mašte, podijeljeni su medju činove, ali ni u jednom ne gubi se iz vida glavni efekt erojični, pocrpeni iz istorije. Dramatski efekti tim su kraći, što su u svečanijim trenucima Sigetske katastrofe izvedeni, jer njihno otezanje bilo bi onda ne samo neprirodno, no i škodilo bi erojičnoj veličini. Za to sam i nazvao djelo junačkom dramom, a ne tragedijom. Datume istorijskih dogadjaja gdješto sam poremetio iz dramatske potrebe.

Koliko sam s ovom dramom uspio, to ne znam; znam samo, da sam učinio što sam umio i mogao. Kad bi me kritika i osudila, ostala bi mi uvijek utjeha, da sa Nikolom Zrinjskim nijesam umnožio broj onih razmaženih ili neprirodnih drama, koje u naše doba otimaju mah, nego da sam vjeran ostao onoj školi sa višim pogledima, koja pruža ljudskim naraštajima zdravu, duševnu hranu.

U BIOGRADU 25/4—7/5, 1888.

Matija Ban.

DATE DUE

GAYLORD PRINTED IN U.S.A.

ALF Collections Vault
3 0000 112 350 438